

НА ПОКРОВУ

2-3

УКРАЇНСЬКА АМЕРИКА

6

ШЕВЧЕНКІВ ЩОДЕННИК

10-11

ГІСТЬ “СП” ВІКТОР КОШЕЛЬ

12

ІСТОРІЯ В МАРКАХ

16

Наш схід — з любов'ю і мужністю

Ольга ЖМУДОВСЬКА,
спецкор “Слово Прогвіти”

Для керівника групи, просвітняна, заслуженого діяча мистецтв України, режисера Сергія Архипчука це була одна з-понад сотні за три роки поїздок, які відбувалися за сприяння ВУТ “Прогвіти” ім. Т. Шевченка. Це можливість поспілкуватися з воїнами, висловити величезну повагу до найвідважнішої частини нашого народу — чоловіків і жінок, життя яких нині є безкомпромісною самопожертвою заради України. А ще ці тури — спілкування з людьми, які живуть на сході нашої країни, можливість зрозуміти їхні переживання і водночас донести до них почуття солідарності, співчуття, єдності усіх українців з донеччанами і луганцями у важку годину ворожої навали.

Голова Луганської організації ВУТ “Прогвіти” ім. Т. Шевченка, професор історії Володимир Семистяга, який нині є переселенцем і мешкає на Київщині, у цих поїздках бачить можливість відверто поспілкуватися зі своїми земляками, поділитися з ними знаннями, думками й ідеями, які вже 150 років допомагають українцям гуртуватися, розуміти свою культуру, знати свою історію. Адже, вважає пан Володимир, знання правдивої історії України, розуміння закономірностей процесів у нашому суспільстві може допомогти мешканцям східної частини держави вийти зі стану розгубленості і відокремленості від свого народу, тим самим унеможлививши у майбутньому той жах, який нині оповив східні терени.

І справді, у спілкуванні зі східними нашими громадянами часто виникає відчуття, що вони живуть у ментальному гетто, створеному чи то ними самими, чи то попередніми — від Єфремова до Януковича

Напередодні свята Покрови Пресвятої Богородиці, захисниці українських оборонців рідної землі, повернулися з п'ятиденного туру містами і селищами прифронтової Донеччини учасники мистецької акції. У складі групи — представники різних регіонів України: Волині, Поділля, Житомирщини, Чернігівщини, Харківщини, Київщини, Черкащини, Рівненщини. Поїздка відбулася під патронатом Міністерства молоді і спорту та департаменту сім'ї, молоді і спорту Донецької ОДА.

— очільниками цього краю. Так, ніби вся велика Україна живе десь там, далі, а вони існують у замкнутому в рамках Донбасу просторі. Скрізь, де виступали артисти і учасники арт-групи, підходили люди і зворушливо говорили: “Ми — ваші”, але й уся Україна — їхня, вона спільна у нас — незалежно від того, хто і де мешкає.

Боляче бачити і розуміти, що кожного дня люди, які населяють Донеччину, проживають в остраху — аж раптом знов прилетять снаряди... У прифронтових містах і селах — багато дітей, і дуже хочеться, щоб вони вирости свідомими українцями, ро-

Володимир Горбатюк, рівненчанин, родом з Кіровоградщини, і Божена Якименко, харків'янка, родом з Житомирщини; гітарист-віртуоз з Хмельницького Олександр Ролдугін і кінорежисер Андрій Черних, дитинство якого минуло у Кам'янці-Подільському; юна талановита співачка Катя Скрипка і її мама, вчителька з Києва Олена Скрипка; Марія Волинська, народна поетеса, громадська активістка, представниця Міжнародного бюро визволення полонених “Ми разом” з Волині; київський журналіст і профспілковий діяч Олег Пахолок; тернопільська художниця Наталка Фугель; поет-сатирик, журналіст з Чернігівщини Дмитро Мамчур; популярна співачка Ксенті, уродженка Криму, що багато років мешкала на Донеччині, а нині є переселенкою, киянкою.

Та найголовніше, чим горіло серце учасників групи, — надихнути оборонців нееньки-України, серед них — багато дівчат. Глянувши в їхні очі, розумієш, відчуваєш — вони надійні, незборимі воїни. Бережи їх, Мати Пресвята Богородице!

зуміючи, що вся наша величезна країна — найбільша за територією в Європі, — відкрита для них, і всі ми є частиною одного славного народу, хоч і різноманітного, своєрідного своїми краями.

Саме про нашу спільність і єдність говорили зі сцени наші бандуристи —

Шановний Петре Олексійовичу!

Негативна реакція політиків Угорщини та деяких інших сусідніх держав на мовну статтю закону України в галузі освіти, заява президента Чехії, обдарованого ярмарковим талантом, голосування в Парламентській Асамблеї Ради Європи не “за”, а “проти” тієї статті — явища начебто різні, але за антиукраїнською сутністю однакові. Політики з такими настроями — люди, позбавлені історичної пам’яті. Вони забули, як Росія Сталіна, Хрущова, Брежнєва ненавиділа національний дух угорців, румунів, поляків, ув’язнювала та розстрілювала патріотів із країн так званого соціалістичного табору. Пан Зе-ман забув, як 1968 р. Прага, захоплена московськими танками, тремтіла й зверталася по допомогу до всього світу, як чеський студент Ян Палах, виступаючи про-

Відкритий лист до Президента України

ти совітської інвазії, спалив себе на майдані Вацлава.

Мені прикро думати про сучасних політиків Угорщини, котрі, як видно, не пам’ятають 1956 року, коли радянська армія оточила Будапешт і потопила в крові перше в Європі повстання проти комуністичного фашизму. Угорщина, разом із Польщею та Канадою одночасно визнала Україну як самостійну державу о першій годині ночі, першого грудня, 1991 року. Був я тоді біля телефона разом із шойно обраним президентом Леонідом Кравчуком. Дивно й болісно від усвідомлення, що саме в Мадярщині є люди, не здатні зрозуміти, що Україна сьогодні своєю кров’ю зупиняє на своїх східних кордонах російську, загарбницьку армію, обороняє, та не лише себе, а й своїх західних сусідів.

Сучасної України ці люди не бачать. Вони звикли до того, що за радянської доби, відвідуючи Україну, їм необхідно було знати не українську, а російську мову. Тотально й насильно упродовж віків зрусифікована Україна їх не боліла. Вони не розуміють того, що Путінська Росія реінкарнує криваву політику царів та комуністичних імператорів і намагається збройно знищити не тільки українську незалежність, а й нашу пам’ять, історію, культуру і насамперед мову, як державотворчу енергію нашого народу.

Ми, громадяни України, повинні нарешті усвідомити, що доки українська мова не буде захищена спеціальним законом як державна, доки діятиме в нас ганебний закон Колеснічен-

ка—Ківалова, доки наша столиця та інші наші міста не заговорять українською мовою, ніхто не шануватиме нас, а в родині народів Європи ми будемо відчувати постійну небезпеку зі Сходу, а зверху ставлення — із Заходу.

Чую по “Українському радіо”, що в Києві починають масово діяти курси англійської мови. Це дуже добре, нам треба вивчати й знати цю мову, адже ми європейці, але насамперед необхідно шанувати себе, жити рідною і державною мовою.

Пане Президент, прошу вас, зробити усе, що можливо, щоб уже зареєстрований у Верховній Раді законопроект під номером 5670-Д “Про забезпечення функціонування української мови як державної” був схвалений нашим парламентом ще цього року. Цей

законопроект є результатом великої праці багатьох видатних українських юристів та філологів. Його остання версія опрацьована робочою групою, яку очолює Володимир Василенко. Співавторами законопроекту є 76 народних депутатів із різних фракцій. Його ухвалення вимагає широка громадськість України. Цей закон встановлює правила вживання нашої державної мови, він спрямований так само на збереження й розвиток мов національних меншин в нашій державі. Відкладати схвалення цього закону на майбутній час — значить залишити на “потім” питання бути чи не бути нам справжньою європейською нацією і державою.

Дмитро ПАВЛИЧКО
19.X.2017 р.

Олександр СЕРЕДЮК,
дослідник Українського козацтва

А в День захисника України, на День козацтва та свято Покрови в місті Дубні, що на Рівенщині, було урочисто відкрито та освячено ще один величавий монумент — пам’ятник Борцям за волю та незалежність України.

Співавторами пам’ятника Володимира Шолудька, є його друзі — Стефан Загайкевич та Юрій Козерадський, вихованці Національної академії мистецтва та архітектури, учні народного художника, академіка Василя Борода та Валентина Борисенка. Цей творчий тріумвірат злагоджений і чіткий, усі вони мають добру скульптурну школу та досконало володіють фахом, завжди керуються засадами професійної честі.

За задумом авторів пам’ятника — це кінна скульптура на гранітному постаменті. Постаць вершника витримана у чітких пропорціях до всього монумента. Вона вирішена узагальнено, проте не позбавлена яскравих, вишуканих деталей, що спонукають глядача споглядати і концентрувати увагу.

Постаць вершника з чітко карбованою лінією силуету — динамічна і надзвичайно виразна. Вишукані деталі одягу козака та зброї коня продумані до найдрібніших нюансів. Вони виступають своєрідним орнаментальним тлом, створюють піднесено-романтичний настрій, надаючи пам’ятнику урочистості.

Почуття міри і стилю, бездоганне володіння засобами пластики — це прикметна риса творчої манери авторів монумента, — оцінила кандидат мистецтвознавства Оксана Ременяка.

Академік **Микола Жулинський**, виступаючи на відкритті пам’ятника, сказав: “Це образ, який символізує нашу предковічну мрію мати свою незалежність, символізує нашу історію, яка веде свою традицію від Київської Русі, Галицько-Волинського князівства, від королівства Руського, від державності часів гетьмана Хмельницького, гетьмана Виговського, гетьмана Мазепи до державності УНР, до борців героїв УПА і до сьогоднішнього дня, до тих славних воїнів, які захищають нашу Україну на сході і які сьогодні втілюють той козацький дух... Цей образ є для нас взірцем, що Слава наша не вмере, не загине”.

У церемонії відкриття взяли участь Генеральний прокурор України Юрій Луценко разом з

Новий пам’ятник у Дубні

Щасливі ті люди, які втілюють свої мрії в життя. Таким є Володимир ШОЛУДЬКО, відомий київський скульптор, автор багатьох монументальних пам’ятників в Україні. Зокрема у місті Ковелі він спорудив найбільший пам’ятник Тарасові Шевченку, в селищі Рокині Луцького району три — Воїнам-визволителям, козаку Мамаю та у Музеї-скансені — Світовиду.

дружиною Іриною, яка до того ж є уродженкою Дубна, був присутній міністр культури Євген Нишук, народні депутати, обласна влада, святі отці та мешканці міста.

На спорудження монумента з міського бюджету Дубна було виділено понад 800 тисяч гривень. Василь Антонюк сказав:

— За бюджетні гроші — тільки постамент. Це до мільйона гривень, десь 820—860 тисяч. Все інше (в десятки разів більше) — це гроші спонсорів, організованих відомим скульптором Олегом Степановичем Пінчуком. Юрій Луценко є організатором сприяння процесу побудови пам’ятника.

Ірина Луценко розповіла, що для постановки пам’ятника був створений спеціальний фонд, куди особисто Луценки внесли близько 270 тисяч гривень. Власні кошти до фонду переказували й інші спонсори. Загалом пам’ятник обійшовся приблизно у два мільйони гривень.

Євген Нишук привітав присутніх зі святом та вручив авторам монумента “Подяки” і цінні подарунки. Патріарх Київський і всієї Руси-України **Філарет** освятив пам’ятник. Патріарх сказав:

— Цей монумент козака нагадуватиме нам, що ми повинні любити свою Батьківщину так, як лю-

били вони — не шкодували своє життя, а віддавали його за свободу. І нинішні наші герої ідуть тією ж дорогою: любов до України. Ви добре знаєте слова Ісуса Христа: ніхто не має більшої любові, як той, хто душу свою віддає за друзів своїх. І наш народ на цій війні довів, що він віддає душу свою за друзів своїх. Ми віримо, що перемога буде обов’язково наша. Ми говоримо так впевнено, бо з нами Правда — не ми напали на Росію, а Росія напала на нас. Ми ніколи не завойовували чужі землі, а завжди боролись за свободу своєї землі.

Цього дня орден “За заслуги” від Президента отримав воїн УПА Василь Єфімчук, якому уже минуло 90. Також нагородили отримали сучасні захисники Вітчизни.

Увечері мешканці та гості міста з насолодою слухали концерт українських зірок естради. Бронзовий монумент з кольоровою підсвіткою на сцені щораз оживав: здавалося, що сам Тарас Бульба летить на коні в майбутнє із своїх бурхливих часів.

Цей пам’ятник стане окрасою не тільки Дубна, а й України, справжнім шедевром монументальної скульптури сучасних талановитих митців Володимира Шолудька, Юрія Козерадського, Стефана Загайкевича.

На Покрову

День Покрови Пресвятої Богородиці — в це давнє українське свято, яке шанували ще козаки, воїни УПА, 75-річчя якої відзначається нині, просвітяни разом з усіма українцями-патріотами вчетверте відзначили і як День захисника Вітчизни. У час, коли триває російсько-українська війна на сході України, воно набуває для нас особливого значення. Українці згадують і вітають наших героїв-захисників, намагаючись поділитися часточкою власного тепла і скласти шану тим, хто четвертий рік обороняє країну від російського агресора.

Із цієї нагоди просвітяни взяли активну участь у різноманітних заходах, які відбулися в усіх кутках України — в обласних і районних центрах, у бойових частинах і на полігонах, у військових закладах і госпіталах, включно з прифронтовою зоною на Донбасі. Не став винятком і Київ. Члени правління ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка на чолі з головою Товариства Павлом **МОВЧАНОМ** відвідали Національний військово-медичний клінічний центр “Головний

військовий клінічний госпіталь” — один із найважливіших військово-медичних закладів не лише Міністерства оборони України.

Просвітяни привітали з цим святом начальника військового госпіталю генерал-майора медичної служби Анатолія Казмірчука, відвідали, поздоровили зі святом Покрови, поспілкувалися і передали просвітянські подарунки (книжки, газети, солодощі, фрукти) пораненим бійцям госпіталю. Із деякими вони зустрічалися вже як із давніми друзями, тепло і по-родинному, дружно. Річ у тім, що багато хто з них із перших днів перебуває під патронатом колег-просвітян. Про них тижневик “Слово Просвіти” регулярно розповідає на своїх сторінках. Наші захисники мусять знати і відчувати турботу і підтримку не лише в такі святкові дні, як Покрова, а й щодень, на фронті, в госпіталі, і тоді, коли вони одужають і повернуться у війська чи до мирного життя. І робити це повинні не лише волонтери чи просвітяни. І не лише в День захисника Вітчизни.

Власн. інф.
Фото Георгія ЛУК’ЯНЧУКА

Голова ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Павло Мовчан вручає подарунки начальнику військового госпіталю Анатолію Казмірчуку

Зустріч просвітян із пораненими бійцями АТО

Загартовані безсмертям

“Логіка розвитку національного руху на Україні веде до повторення військових подій 1918–1920 рр. Ми хотіли би, щоби неминучість їх була засвоєна широкими колами громадянства, як і той факт, що цей конфлікт матиме місце незалежно від форми влади в Росії. Всі вони для нас мають однакову вагу, бо однаково не миряться з існуванням державної незалежності України і однаково будуть боротися проти неї і з нею як політичними, так і міліарними засобами”. Так майже 100 років тому писав Голова Директорії Симон Петлюра після поразки Української національної революції 1917–1921 рр.

Микола ЦИМБАЛЮК

Нині, коли на сході України вже четвертий рік точиться російсько-українська війна, слова С. Петлюри для нас, українців, надзвичайно актуальні. Про це в тому чи тому контексті згадували учасники виставки “Загартовані безсмертям”, яка відкрилася напередодні свята Покрови Пресвятої Богородиці — Дня захисника Вітчизни — в будинку Центральної ради (Київському міському будинку вчителя).

Як відомо, в 1960-х роках московські спецслужби вдалися до чергової антиукраїнської спецоперації: архів Центральної Ради, багатотисячні книжкові фонди українці, що зберігалися в Центральному науковій бібліотеці, були спалені. Москва могла торжествувати: живі свідки — документи національно-визвольної боротьби українського народу 1917–1921 рр. перетворилися на попіл. Але московські варвари вкотре прорахувалися — рукописи не горять, і історична пам’ять народу незнищенна.

Представлені на виставці архівні документи — це раритети, що донедавна зберігалися за кордоном і в приватних архівах. Це листи, військові накази, уривки зі спогадів, газети, світлина учасників національно-визвольної боротьби за незалежність України, а також військові нагороди тих часів повертають нас до періоду створення Української армії і тої політичної атмосфери, яка панувала в цих стінах і поза ними. Прагнучи здійснити свою вікову мрію — відродити власну національну та соборну державу, українці з перших днів революції зіткнулися з облудливо-підступним дволиким російським Янусом в особі спочатку російської, а згодом більшовицької “демократії”. На словах підтримуючи справедливі національні вимоги Києва, Росія — і Тимчасовий уряд, і більшовики, і білогвардійці — робили все, аби повернути, загнати силою зброї українців у свою імперію — тюрму народів. І лише патріотизм, відчайдушність простого люду і переважної біль-

шості української військової еліти змусили тодішнє політичне керівництво України приступити до створення національних збройних сил і очолити кровопролитну боротьбу на всіх фронтах.

На початку ХХ століття українці, захищаючи свою незалежність, зазнали поразки. Тоді вони, не маючи твердої національної політики, вишколеної і забезпеченої всім необхідним армії, були зражені частиною Європи — країнами Антанти. Серед врятованих архівних документів бачимо тому “живих” свідків. На превеликий жаль, сьогодні ми бачимо повторення цих помилок. Але часи вже не ті — нинішнє українське суспільство вчиться на своїх помилках. Це дається нам важкою ціною — тисячі людських жертв, сотні тисяч переселенців з окупованих ворогом територій, зруйнована економіка, процвітаюча корупція, вражаючий зовнішній борг, тотальне зuboжіння населення і фантастичне збагачення домо-рошених олігархів.

У нас ще немає повноцінної держави, стверджують зарубіжні політичні експерти. Але й вони бачать, як спинається на ноги і мужніє наше громадянське суспільство. Мужніє, набирається сили й духовно відроджується. Це засвідчують події не лише на російсько-українському фронті, а й тут, у тилу. Підтвердження цього — сотні громадських ініціатив, і таких, на перший погляд, незначних подій, як документальна виставка, яку організував Центральный державний архів зарубіжної українці разом з Фондацією ім. Олега Ольжича, Спілкою архівістів України і Державною архівною службою України. Відродження історичної пам’яті, усвідомлення помилок політичної еліти і подолання розбрату всередині суспільства, виховання українців у дусі національної гідності — це те, над чим мусимо працювати постійно і систематично. І документальна виставка “Загартовані безсмертям” — одна з ефективних форм роботи, яку проводять наші архі-

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Звісно, можна назвати місією організації утвердження національної ідеї та відродження української самобутності і це буде концептуально правильним. Можна безсистемно і на власний розсуд “щось робити для України”. Це працюватиме на таку місію. Ми свідомі того, що це справа на покоління, яку стихійно робить і робитиме кожен свідомий українець — патріот за велінням душі, навіть не належачи до організації. Річ у тім, що надто загальна місія розмиває рамки організації і перетворює її на національний рух, що межує зі стихією. А стихія має тисячу голосів і суджень. Відповідно, українська громада об’єктивно втрачає поради і прагматичного вчителя, не маючи нагальної життєвої потреби в організації, яка дає відповіді на питання життя. Тому й немає твердого мотиву підтримувати таку організацію власною гривнею і членством. Варто пам’ятати і про інерційність громадської думки, яка не забула радянського ставлення до масових організацій, які існували ніби самі по собі, декларуючи загальні цілі. Для того, щоб цей стереотип остаточно забувся, потрібна велика і тривала праця для створення і пропаганди принципово нової, сучасної школи громадської діяльності, орієнтованої на сучасний світовий досвід.

Це не для аматорів, а молоде покоління фахових соціологів надто цим не переймається хоча б тому, що ця робота не для заробітку. Будь-яка реформа української громадської діяльності впирається у бетонну стіну браку коштів. А коштів не буде, адже українське суспільство скотилося за межу бідності, яка робить будь-яку серйозну самоорганізацію дуже ускладненою. Коштів не буде постійно, бо слабка самоорганізація суспільства вигідна політичній системі влади, де домінують надбагаті люди. Світ не допоможе, бо решті сильнішого світу вигідна наша слабкість, бо нам не радитимуть як ще одному потужному

Дещо про стратегію українського просвітництва

Історично місія української “Просвіти” завжди була конкретною, прагматичною і на потребу українства. Тому вона мала підтримку української громади, авторитет поради і вчителя активної верстви нації. На жаль, потреби сучасної української громади залишилися ті самі, але момент неймовірно ускладнює виконання “Просвітою” своєї традиційної місії.

конкурентові у змаганні за ринки і ресурси. Ресурси для громадської діяльності і самоорганізації будуть обмеженими доти, поки українська самобутність остаточно не відновиться, не наповнить собою дух держави. Останнє звучить як велика мрія, яку краще передати наступному поколінню у спадок.

Ситуація непроста, але саме “Просвіта” повинна щось обнадійливо і конкретно поради дати собі та українцям. Все інше з історії, культури і духовності українець сам дізнається завдяки вільному доступові до інформації. Більше нікому поради, бо в Україні не існує жодної іншої організації з подібною історією і брендом. Щось пробує робити ініціативна група “Перше грудня”, але надто багатослівно, загально і декларативно. Більшого і не варто чекати, адже це не організація — лише група моральних авторитетів і філософів. Це звернення до тих, хто і так про те саме думає, не знаходячи практичного способу реально змінювати своє життя всупереч обставинам. Звісно, дехто заперечить і наведе сотні прикладів того, що ми змінюємось і позитивно змінюємо країну. Це для заспокоєння патріотичного почуття, але простим українцям тепер потрібні конкретні відповіді на конкретні питання нагальніше, ніж століття тому.

Ці питання можна зібрати в три сенсові групи:

1. Як українцєві не бути бідним, щоб мати ресурс для самоорганізації і достойного життя?

2. Як знаходити правду життя в інформаційному просторі, переповненому маніпулятивними технологіями і фальшивими вкидами?

3. Як вийти зі стану керованої маси і стати нацією?

Відповіді на ці питання повинні бути конкретними, актуальними і своєчасними, адекватно визначальним подіям в Україні і світі, які певним чином змінюватимуть наше життя. Ми можемо втішати себе ілюзією розвитку української демократії, зростанням волонтерства і добробатів, але за всіма ознаками наше суспільство є глибоко керованим, тому треба вивести його з цього стану. Хто не вірить, може зробити короткий аналіз стану речей за критеріями праці Ноя Хомського “10 способів керування масами”. Наша мета — щоб масова свідомість, людина маси дедалі менше впливала на життя українців, поступаючись силі впливу особистостей. Поради “Просвіти” повинні не просто давати відповіді на питання, а послідовно стимулювати зростання особистісного начала людини, яке неминуче згасає під тягарем бідності і життєвої суєти. Про способи і засоби збільшення особистісного начала в українському суспільстві можна дізнатися з праць відомого філософа із Луганська Володимира Сабандухи. Ми не знайдемо простого політологічного, соціологічного чи просто інтелектуального вирішення жодної української проблеми, якщо це не буде пошуком істини в системі філософського скезування до істини. В усіх структурах суспільства і держави повинні домінувати українці з єдиним правильним і реалістичним баченням не ідеї, а проекту сильної України. Саме для цього і варто працювати “Просвіті”.

З роси й води!

Своє сімдесятиріччя відсвяткував Євген Лупаков — відома й шанована в патріотичному середовищі людина, капітан першого рангу, народний депутат України другого скликання, донедавна чинний, а нині почесний Голова Співки офіцерів України. Багато свідомих українців, зокрема й просвітняни, майже чверть століття знають пана Євгена як офіцера-патріота, активного політичного і державного, відомого громадського діяча.

На відміну від більшості своїх колег, які, припинивши парламентську діяльність, швидко й назавжди зникли з політичного небосхилу, Євген Лупаков після депутатства і закінчення військової служби жодного дня не перебував на заслуженому відпочинку. У всіх патріотичних акціях його завжди підтримують дружина і діти. До речі, обидві його дочки, наслідуючи батька, стали офіцерами і нині служать у Збройних Силах України.

Пан Євген переконаний: його знання, життєвий, військовий і політичний досвід ще довго будуть потрібні нашій державі, тому майже 20 років активно працює у Співці офіцерів України — громадській організації, яка об’єднує офіцерів-патріотів. Важливим напрямом ді-

яльності СОУ є просвітництво. Зокрема дослідження, вивчення і поширення правдивої інформації про маловідомі події нашої історії, вшанування українських героїв, які полягли в боротьбі за волю Батьківщини, увічнення і збереження пам’яті про них. А також — виховання майбутніх захисників Батьківщини. Завдяки нашому ювілярові для них було організовано багато поїздок до місць героїчного чину і бойових звитяг оборонців рідної землі.

Для всіх, хто знає Євгена Лупакова, він є взірцем справжнього українця-державника, активного політичного і громадського діяча, який повсякчас перебуває на вістрі важливих подій. Тому щиро бажаємо, щоб при доброму здоров’ї, невичерпній енергії та ясному розумі він реалізував усі свої плани задля добра і слави нашої Вітчизни. Многії та благії літа!

Друзі-просвітняни,
члени Співки офіцерів України

Василь ОВСІЄНКО: «Генерал Петро Григоренко — не Герой України?»

Петро Григоренко, як і значна частина українців, ще в юності спокусився гаслами комунізму. Однак пізніше знайшов у собі силу не тільки звільнитися від цієї мани, а й повстати проти неї. Як і маршал Пілсудський, він «вийшов з червоного трамвая», коли усвідомив, що цей трамвай котиться у прірву. І поставив собі завдання допомогти й іншим людям позбутися комуністичних ілюзій. Григоренко був не просто бунтівник. Він був стратег. Зрозумівши суть СРСР як тоталітарної Імперії Зла, він вдумливо розробляв стратегію подолання цього зла.

зараз не вистачає таких борців за толерантність і міжетнічний мир. Тому саме ім'я Григоренка і саме зараз Україна має підносити на належну висоту перед усім людством.

У період «празької весни» Григоренко підтримував демократичні перетворення в Чехословаччині, був одним з авторів відкритого листа «До членів Комуністичної партії Чехословаччини, до всього чехословацького народу», в якому віталися зміни, що відбувалися в цій країні. Він також написав листа Олександрові Дубчеку з порадами щодо можливої оборони країни у випадку радянської інтервенції і передав його в чехословацьке посольство в Москві. Він виступив на захист учасників «демонстрації сімох» на Красній площі проти окупації Чехословаччини, він закликав громадян СРСР домагатися виведення військ із Чехословаччини.

Григоренкові належить честь організації і проведення першого відкритого громадського мітингу опозиції. На очах у розгублених катебістів він виголосив промову, «вошедшую в нравственную и общественную историю страны» (Андрій Сахаров). На вшануванні письменника Олексія Костеріна в 1968 р. він звернувся до кримських татар: «Перестаньте просити! Поверніть те, що належить вам по праву, але незаконно у вас відібрано». На похороні О. Костеріна він сказав: «Свобода буде! Демократія буде! Твій прах у Криму буде!».

Він знав, що зруйнувати Імперію Зла зможе тільки Правда. У самвидаві ходило кілька праць Григоренка, окрім згаданих: «Думки душевного героя», «Наші будні», «Дискримінація кримських татар продовжується», тюремний щоденник, він упорядкував самвидавний збірник «Пам'яті А. Е. Костеріна», написав коментар, спрямований проти фальсифікації радянськими слідчими органами даних про втрати кримськотатарського народу після депортації, підготував промову «Хто ж злочинці?». Самвидав став непереможною інформаційною мережею, яка зруйнувала дезінформаційну систему маніпулювання масами.

«Дисиденти» не організація, в них не було вождів, тому що кожен із них ОСОБИСТИСТЬ. Григоренко не був «командувачем» чи безумовним авторитетом. Григоренкові, як кібернетиків, як докторів наук, було самоочевидно, що самвидав є персоналістичною самоорганізовувальною системою. Він підкреслював неієрархічність, а особистістність. Він був лише однією з найяскравіших Особистостей цієї мережі. Його власні риси відбивали найкраще в ній.

Навіть його антипод — генеральний жандарм Андропов — відзначав, що Григоренкова енергія активізувала й радикалізувала кволу ліберальну інтелігенцію. А його стратегічна думка відшуку-

вала дедалі нові форми спротиву ресталінізації країни. До речі, тепер у Росії почався новий етап ресталінізації, і її підтримують послідовні противники демократії і незалежності — комуністи України.

Петро Григоренко ще 1968 року ініціював дискусію про необхідність надати дисидентському рухові, що виникав, організаційної форми, висунув ідею легалістичної, тобто відкритої правозахисної організації. До речі, цю ідею не приймали Якір і Красін. Мовляв, зголосившись організацією, ми даємо КГБ перелік прізвищ для арештів і підставу для гучного процесу над «анти-советською організацією». Але саме відкритість, гласність створила правозахисному рухові величезний моральний авторитет у суспільстві, в усьому світі. А керівництво СРСР, не бажаючи аналогій із гучними груповими процесам 20—30-х років, не зважалося судити правозахисні організації: кожного її члена судили окремо. Уже після другого арешту П. Григоренка виникла «Ініціативна група захисту прав людини в СРСР». Згодом, 1976 року, такими стали Гельсінські групи. Саме у спілкуванні Петра Григоренка і Миколи Руденка виникла ідея створити Українську Гельсінську групу (9.11.1976), а вже після неї виникли Литовська, Вірменська, Грузинська групи. Григоренко підкреслював, що УГГ, на відміну від Московської ГГ, окрім прав людини, захищає ще й права нації.

Недавно вийшовши з другого, п'ятирічного ув'язнення в психікарні, у День конституції, 5 грудня 1976 року, Григоренко мав мужність узяти участь у традиційній мовчазній правозахисній демонстрації в Москві на Пушкінській площі, де виголосив стислу промову: «Спасибі всім, хто прийшов сюди вшанувати пам'ять мільйонів безневинно знищених людей! Спасибі всім вам і за те, що ви своєю присутністю тут висловили солідарність із в'язнями сумління!».

Генерал разом зі своїми земляками в діаспорі закладав фундамент відродження незалежної і демократичної України. Опинившись у вигнанні, він створив і очолив Закордонне представництво Української Гельсінської групи, яке фактично стало неофіційним посольством незалежної України ще задовго до її появи на політичній мапі світу. Великою мірою завдяки ЗП УГГ, особисто Григоренкові, український правозахисний рух вийшов на міжнародну арену. Після 1917—1920 років світ забув про Україну. Завдяки правозахисному рухові, завдяки Григоренкові світ дізнавався про Україну, яка є, яка бореться за права людини і за свою незалежність. Це був геніальний здогад: поставити український національний інтерес на міжнародну правову основу, в контекст протистояння демократичного Заходу з

тоталітарним Сходом. Цей шлях виявився правильним: усього за півтора десятиліття Україна стала вільною — без національно-визвольної війни, без насильства.

Григоренко був провідником геніальної ідеї Юрія Орлова трансформувати капітулянтський з боку Заходу «детант» (відпруження) у точку опори для правозахисного руху. Як підкреслює сам Орлов, «центральною фігурою для нас був генерал-майор Петро Григоренко». Перед Григоренком відчинялися двері кабінетів президентів США, лідерів держав Європи. Знаменитий вислів Рейгана про «Імперію Зла» виник не без впливу листів і заяв Григоренка. Аж совєцька окупація Афганістану змусила США зупинити мюнхенську політику «детантизму», викрити Москву як міжнародного жандарма, фактично зірвати міжнародні Олімпійські ігри 1980 року в Москві.

Григоренко об'їздив майже всі країни Європи. Однією з цілей його було створення там Гельсінських груп. Вони ставали громадським опором капітулянтській політиці тамтешніх урядів, вони тиснули на свої уряди й уряд СРСР вимогами дотримання гельсінських домовленостей. Найбільшою мірою завдяки стратегічному політичному розумові Григоренка та його особистій популярності в світі Гельсінський рух став міжнародним.

1980 року, вже тяжкохворим, Григоренко подорожував Європою, готуючи ґрунт до Мадридської конференції НБСЕ. Він тримався лише духом, почуттям обов'язку. Його позиція була радикальною: Захід мусить вимагати від СРСР шанувати права людини. Якщо людей будуть і далі

переслідувати за участь у гельсінському русі, то Захід мусить розірвати Гельсінські угоди. Зрозуміло, йшлося про контроль за дотриманням Гельсінських угод, про ультимативну позицію Заходу, яку опісля таки посів президент США Рональд Рейган.

Григоренко переконав українську діаспору, що в той час саме легалізм, гласність, література самвидаву стали головним інструментом у боротьбі з тоталітарним совєтським режимом. Він підтримував діяльність Вашингтонського Комітету Гельсінських Гарантій для України. Разом із Надією Світличною він налагодив видання «Вісника репресій в Україні», який виходив українською та англійською мовами. Його матеріали передавала в Україну радіостанція «Свобода». Це було потужне кайло, яке разом з іншими чинниками доклало совєтську імперію.

За дорученням УГГ, СКВУ, Литовського, Латиського, Білоруського Світового Конгресів Григоренко представив в ООН Акт про деколонізацію СРСР. Тим самим він вибивав із рук Кремля його важливу козирну карту — лицемірну підтримку боротьби колоніальних народів за свою незалежність (у той час як у самому СРСР було 100 колоніальних народів!). Деколонізація СРСР здавалася неімовірною 1980 року. Згадаймо: навіть у 1989—90 роках президент США Буш-старший, прем'єр-міністр Великобританії Маргарет Тетчер висловлювалися проти незалежності України. Але деколонізація стала реальністю через десять років. Тому що світова політична думка була вже підготована виступами дисидентів різних республік, зокрема й Григоренка.

П. Григоренко постійно домагався єдності боротьби всіх націй СССР проти імперії. Він постійно підкреслював, що без підтримки росіян деколонізація СССР неможлива. Така позиція викликала постійні атаки проти Григоренка. Закордонних українців шокувало твердження Григоренка, що й самі росіяни є рабами імперії, і в цьому сенсі СССР не є російською імперією, бо є імперією партократії: “Ця імперія є загрозою для всього світу. Тому боротьба за її деколонізацію не може бути справою однієї нації. Це завдання всього світу”. Більшість політичних партій діаспори прийняла цю лінію, посилаючись на писання Л. Полтави, тобто на позицію ОУН 40-х років. І сьогодні без підтримки російських демократів неможливий ефективний опір п’ятій колонії Путіна. Жаль, що російська інтелігенція в Україні, а тим паче в самій Росії (окрім деяких особистостей, як-от Валерія Новодворська), не доростає до цієї архіважливої ідеї. Жаль, не всі українці розуміють, що будь-яка русофобія сприяє п’ятій колонії.

Навіть і в смерті своїй Григоренкові вдалося об’єднати людей із різним поглядами. На похороні у Бавнд-Бруку були українці і росіяни, вірмени і євреї, кримські татари і корінні американці, християни різних конфесій, іудеї і мусульмани.

Його боротьба за універсальні права людини не тільки не суперечила здоровому національному патріотизмові, а навпаки, — сприяла їй і додавала поваги у світі. Бо до людства можна належати лише через певну націю, певну культуру. Одного разу, ще в підлітковому віці, він, усвідомивши себе українцем, не забув цього навіть і в той час, коли вважав себе комуністом. Як і Тарас Шевченко, він виїхав з України підлітком, але не піддався русифікації. Через усе життя проніс Україну в серці. Це прекрасний приклад для денационалізованих українців поза Україною, та й у самій Україні.

Григоренко відкривав і вказував іншим людям дорогу до добра. Головна думка спогадів Григоренка “У підлітлі можна зустріти тільки шурів...” (вони видавалися кількома мовами): добро не може народитися від злочину; людина має право жертвувати тільки собою, а не кимось ще; немає і не може бути в світі ідеї, яка виправдовувала б одну безневинну сльозу. Ці спогади — його сповідь. Він здобувся на **каєття** за участь у комуністичній партії. **На таку сповідь потрібна чимала мужність.** Він повернувся до віри свого дитинства — і це теж добрий шлях для інших.

У 70—80-х роках ХХ ст. Петро Григоренко був найпопулярнішим у світі українцем. Він представляв Україну з найкращого боку, бо сам був людиною найвищих моральних чеснот і самовідданого громадянського служіння. Його безстрашність і почуття гідності запалювали інших людей.

Петро Григоренко — **Особистість планетарного масштабу. Він підносить престиж України на міжнародний рівень.** Не розуміють, не хочуть сприймати цього хіба ті люди, які зацікавлені тримати Україну на провінційному рівні. Свідомі ж українці тішаться, що був такий Великий Українець — генерал Петро Григоренко. І хай молоді люди знають, що **належати до нації Петра Григоренка — це престижно, це почесно.** На прикладі цієї справді героїчної постаті слід виховувати молоде покоління громадян України.

Маргарита ДОВГАНЬ
Фото Стефанії ДОВГАНЬ

Хату розбило, дівчатко вціліло!

Є тепер таке поняття: цивільно-військове співробітництво. У цій сфері і працював, і зустрічав гуманітарну допомогу, і з нею — на передову, в зону боїв. Про себе і свою халепу не хочеться говорити. Натомість розповім Вам про те, що спостеріг і пережив. У селі Бердянське батьки попросили, аби ми відправили їхню донечку-інваліда подалі від стрілянини — до села під Маріуполем, до рідні. Ми її і відвезли. Гарне таке дівчатко. Тільки не ходить. Наступного дня повертаємося до батьків... Хату повністю знищила ворожа артилерія. Батьки ховалися у підвалі, а коли вийшли — шок, переляк! Допомагали, чим могли. Замість згорілого інвалідного візочка подарували дитині новенький, досконаліший.

Цю військову бувальщину розповів мені у 4-й палаті травматології молодий підполковник **Ігор Петрович Мельничук**, киянин. Кадровий військовий. Із гумором додав: майже з пелюшок. З військовим татом всюди мандрував. До першого класу пішов... у Польщі. Був і Чорнобиль. А тоді в Ярославлі, на Волзі пожили. У Києві вступив до військово-інженерного інституту зв’язку. 2015 року був на фронті, на Маріупольському напрямку запам’яталися гарячі мо-

Ігор Мельничук

менти в районі Широкиного, Виноградного...

Найбільша проблема в нашій військовій системі — бюрократія. Такою думкою поділився зі мною Ігор Петрович. Наприклад, гроші на закупку потрібної вже сьогодні техніки зв’язку є, а поки товар надійде, минають місяці (!) паперової тяганини. Не вперше чую від воїнів, що треба багато чого міняти в правовому полі. Підполковник Мельник акцентував увагу на тому, що якась з правових вад інколи призводить до зайвих невинуватених смертей. Треба, наприклад, дозволити у критичній ситуації молодшому командному складу не чекати довго рішення зверху, а ухвалювати їх негайно, тут, на місці, де вже все ясно, і хвилини чекання неприпустимі.

Воїстину радість!

Два роки і два місяці випробувань на міцність! Про хлопця з Рівненщини, з багатодітної родини писала давно — як тільки привезли тяжкопораненого воїна **Юрія Корейка** до шпиталю. Скільки тих операцій тоді переніс! Не злічити. Знала, що на певний час рідна сестричка Софіяка забрала його додому...

І як я зраділа зустрічі з воїном ось тепер, уже у вересні 2017-го, зайшовши до 4 палати травматології. Змужнів, зміцнів. Днями

Грають коні підківками, а козаки — шабельками...

вийняли йому хірурги з ноги залізний стержень. М’язи і кістки вже готові до самостійного життя. Боявся ступити. Але крок за кроком... І пішов! Нема болю. Не треба милиць. Воїстину радість! І плече, і кістки тазу, і променева кістка руки — все відновилося. Лишилася ще одна проблема, але віримо — молодий організм і майстерність лікарів переможуть.

Коні сняться...

Є у Куп’янському районі на Харківщині село Петропавлівка. І церква імені тих святих є. Більшовики склад у неї тупили, а в II Світову була майстернею з ремонту танків. Та минулося. Тепер церква гарна, українська. Біля неї ріс хлопчик Валерій. Коні йому подобалися. В селі без них нікуди. Доглядати їх, пасти любив. Одноліткам погратися б, а Валерій — до коней іде. А як школу закінчив, усім на диво, розшукав таки аж на Вороніжчині, у колишніх володіннях колишнього графа Орлова спеціальне підготовче училище тренерів коней, жокеїв! Поїхав туди вчитися. А там переважно навчалися хлопці тамбовські, московські, рязанські... Наслухався від них образ

Валерій Ткачов

застраханому комуною прадіуселянину: “Што ето за дурацкая хохлацкая фамілія — Ткаченко? Ми запишем тебя по-людські — Ткачов”. І записали... Але Валерій добре знає, що він із Ткачєв. І на моє питання, чи не хоче повернути собі родове, правдиве прізвище, сказав: “Це ідея. Може, й займусь цим питанням”.

...А мій славний старший солдат Валерій Ткаченко (дозволю собі разочок назвати його справжнє, прадідівське прізвище) воював мужньо і довго. 8 серпня 2017 року два мінометних розрахунки Валерія одержали завдання допомогти побратимам вийти на інші позиції.

— Із териконів, зайнятих росіянами, почалася кулеметна стрілянина. Ми мусили відповісти вогнем. Багато ворогів знищили. Але коли вже відходили, прилетіла ворожа 120 міна. До тепер думаю про двох своїх загиблих хлопців, царство їм Небесне. Сам опинився у шпиталі. Завдячую своїм порятунком заступнику командира батальйону Михайлу Стребешу і командирі батареї Тарасу Сліпчуку. Це вони надали пораненим першу медичну допомогу, врятувавши нам життя. За вухом уламок міни стирчить, біля великої судини, тому хірурги тепер не наважуються його виїняти. Є в голові ще одна залізьяка. А груди, спину врятував бронезилет. Після тяжкої контузії спаралізувало лицевий нерв, та цю проблему лікарі зняли, слава Богу.

Його позивний — “Смерека”. “А чому?” — спитала. Виявилось, що його покійна мама з Буковини. Валерій любить народні пісні й особливо до серця йому мамина “Смерека”. Якось їхали з полігона. Запропонував у дорозі поспівати і зачав “Смереку”, за ним і всі хлопці. Та так гарно

їм у дорозі співалося! Відтоді і пішло: Валера “Смерека”...

Замок. Через хвилину, ностальгічно вдивляючись у далеч, каже: “Коні мені сняться”... Тьохнуло серце. Мовчимо... Думаю: козацька сутність, кризь віки і лиха пройшовши, вціліла у цьому чоловікові! Мовчимо. А з пам’яті виплескується пісня:

*Грають коні підківками,
а козаки — шабельками...*

Раптом Валерій каже: живу мрією — кінь вернеться до мене!

...Скоро на місяць їде додому. На реабілітацію — відпочинок після операцій. Тоді — до шпиталю, а потім, можливо, на фронт. Але ж — мир настане! Сестра розвідала, що поблизу Петропавлівки є приватні конярські господарства.

Вірю — там, у мирному житті, чекає на козака Валерія найшляхетніший, найпрекрасніший, найрозумніший з усіх чотириногих друзів людини — Його Кінь.

Петро і Ольга

Як багато можуть жінки! Матері, дружини, сестри, подруги, волонтерки. Ніжний дотик, веселе слово, найшвидша допомога. Аура від них у шпитальних палатах якась особлива — життєдайна. Олечко, це через твою ділову і водночас веселу руханку навколо чоловіка Петра прийшла мені думка скласти цю коротеньку оду-подяку шпитальним жінкам-помічницям, які часто втомлені-перевтомлені, але завжди в добрій дії, бо мусять рятувати життя.

Ольга вже рятувала чоловікові, героїчному командирі гранатометного відділення 80-ї десантної бригади **Петру Кваші** праву ногу ще у серпні 2014-го. Поранення отримав, коли відходили з аеропорту. Тепер рятує ліву ногу. Вдруге куля вцілила у серпні 2017 р. в Пісках. І у Покровському, і у Дніпрі, нарешті в Києві добряче перейнялися пораненим лікарі. Днями зняли апарат Єлізарова і “взули” у спеціальний гіпс. “Вже легше”, — радіють Петро і Оля.

— А Ви знаєте, хто так успішно потрудився, аби поставити на ноги мого Петра? — озвалась Оля. — Жінка, військовий хірург Ніна Джамалівна!

Ні, без жіноцтва — ніяк! Слава їм, грекиням, грузинкам, литовкам, білорускам, татаркам, чувашкам, марійкам, яких зустріла за три роки у шпиталі, які є дочками України і мужніми подругами її захисників цей тяжкий час.

Петро і Ольга Кваша

Микола ТИМОШИК,
доктор філологічних наук, про-
фесор, журналіст

1. Основи журналістики для Стемфорда в українському виконанні

Моє наукове стажування у США почалося з незвичної пропозиції Ректора віддавна знаного в світі St Basil's College в Стемфорді Романа Малярчука прочитати курс основ журналістики майбутнім священикам.

У діаспорі першими журналістами були священики. Та й знамениту американську газету “Свобода”, історію якої тепер досліджую, заснував і редагував саме отець Гр. Грушка.

Цікавими й допитливими виявилися мої перші стемфордські слухачі — майбутні духовні провідники американських українців, які навчаються в цьому коледжі ім. Св. Василя. Коледж у західному світі знаменитий тим, що був заснований 1933 року за зразком класичних американських коледжів і незабаром отримав від уряду штату право готувати бакалаврів гуманітарних дисциплін. Немало випускників-українців ставали згодом студентами престижних університетів США, а також на стипендії громади їхали навчатися в Європу — до Римського та Інсбрукського університетів. Це додавало навчальному закладу авторитету.

Упродовж кількох тижнів це місце стало для мене джерелом наукового і творчого натхнення: тут читав лекції, збирав архівні матеріали для своєї нової книги, збагачувався мудрістю земляків, пізнавав чужину.

Хочеться низько поклонитися ось цим берегам українського духу, що віддавна “поселився” на одинокій горі Стемфорда неподалік Атлантики довкола дивовижної краси замку. Вкрай важливо окремо сказати дещо про цей замок.

Ця чи не найдорожча споруда, збудована на початку ХХ століття у англійському стилі вікторіанської епохи, належала одному з найбагатших американців. У 30-х роках ХХ ст. завдяки мудрості й патріотизму владики В. Богачевського господарями завидної посілости стали українці. Відтоді довкола цієї гори розбудовалося дивне Українське Село. А в цьому селі — такі знакові для своїх і чужинців українські доміанти: музей, архів, бібліотека, церква Св. Володимира, кредитівка, редакція двомовної газети “Сівач-Sower”, управа епархії УГКЦ, недільна українська школа і ось ця Семіранія-Коледж.

У цьому замку, де розміщується Український музей-архів, — неповторна колекція виданих у різних країнах світу друкованих видань із різних сфер українознавства. Це понад 70 тисяч книжок, а також тисячі одиниць грамплатівок, фотографій, потужна нумізматична і філателістична колекції, унікальна збірка українських листівок. Колекція поповнюється й нині. Тут і довкола говорять переважно українською.

Багато легенд і переказів “розповів” мені столітній дуб, “українізований” небайдужими хлопцями зі Львова, що працювали тут. Українізований тим, що ці львівські робітники-патріоти

Українська Америка

Постійний автор “Слова Просвіти” професор і журналіст Микола Тимошик повернувся з двомісячного наукового стажування у США. Там він читав лекції та збирав матеріали для своєї нової книги “Українська книга і преса у Сполучених Штатах Америки”.

Заодно вів щоденникові записи, в яких, зокрема, спробував свіжим і небайдужим поглядом досягнути сучасну українську Америку.

Професор Микола Тимошик виступає з мультимедійною доповіддю в Стемфорді на Міжнародній науковій конференції з нагоди 125-ліття кардинала Йосипа Сліпого

спеціально виготовили і прикріпили на його товсту крону величезний золотистий Тризуб.

Хто їде цією частиною штату, не може оминати українізованого дуба, його видно зусібіч із замкової гори. Чужинці дивуються, цікавляться, розпитують, захоплюються.

2. Український Пантеон в американському Бавнд-Бруці

Історія зі скандальним перепохованням останків поета-патріота Олександра Олеся мала б спонукати офіційний Київ на решті почати втілювати давню ідею щодо Пантеону Нації. Як це зробили, скажімо, грузини ще в підрадянські роки. Однак питання вчоргове лукаво заговорили, виділивши для такого пантеону, ніби на відкуп, якусь алею на... Лук'янівському цвинтарі. Втім, Український Національний Пантеон уже давно існує, але далеко від Батьківщини. Щойно побував тут: околиця містечка South Bound Brook (штат Нью-Джерсі, США).

Ідея створення Храму-Пам'ятника могилам знаних і незаних українців, як і цвинтаря при ньому померлих на чужині земляків, що походять з України, народилася в діаспорі давно. А зрушилася 1951 року, коли Церковна Рада (а нині Митрополія УПЦ США) узгодила план купівлі 57 акрів землі. Уряд штату затвердив план посілости під Український Пантеон 1954 р. На святую справу українці з усього світу відтоді стали вносити шедри пожертви.

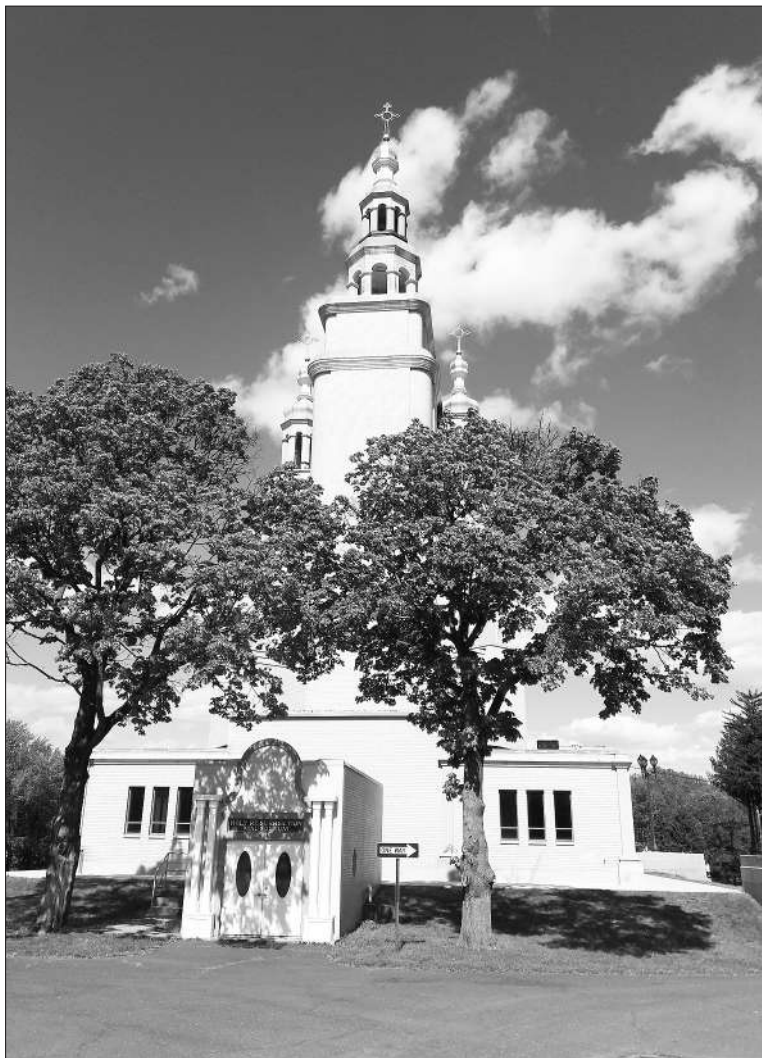
У центрі — дивовижної краси Церква-Пам'ятник Андрія Первозванного, попереду — княгиня-державниця Ольга. Тут — мавзолей опікуна проекту — митрополита Мстислава Скрипника. Після митарств і принижень уже в незалежній Україні він мусив повернутися сюди.

Знаковим є Хрест-Пам'ятник Борцям за волю України — високий, із граніту. Викарбувані на ньому герб України та відзнаки українських національних армій. 1970 р. сюди перевезли з паризь-

кої могили С. Петлюри первісний надгробок.

На середину 80-х років тут уже було 2,5 тис. поховань. 3-поміж них — Тарас Бульба-Боровець, Андрій Лівіцький, Володимир Дорошенко, Борис Мартос, Дмитро Донцов, Володимир Січинський, Євген Маланюк, Василь Барка, Оксана Лятуринська...

Ієрархи, державники, діячі культури, літератури, науки, мистецтва. УНРівці і гетьманці, бандерівці й мельниківці, упівці й дивізійники, православні і греко-католики... Вони різного походження, переконання, віри. Але одне мали спільне — любов і вірність Матері-Україні. А ще — бажання бути вільними та здобути свободу і справедливість

Головний символ Українського Пантеону в Бавнд-Бруці — церква-пам'ятник св. Андрія Первозванного

Старому Краєві. Лише тут, у чужій землі, спізнали спокій, примирення і однозгідність. Припинили сварки й дискусії... Винесли гіркі уроки історії.

Щороку у Провідну Неділю, за тиждень по Великодню, Пантеон “оживає”. Приїждять сюди зі всієї Америки сотні, тисячі українців. Поминають. Однак без налитих чарок і “мертвих”, хімічних, квітів на могилах...

Ними мав би пишатися весь народ по два береги Дніпра. А молодь — черпати ідеали. Поки, на жаль, так не є.

Що для такого має зробити кожен із нас?

3. Митрополит Липківський: 90 літ від часу розстрілу за вказівкою Кремля

Величним пам'ятником у Бавнд-Бруці (штат Нью-Джерсі), одним із численних свідчень українського духу в західній діаспорі американські українці вважають ще одного не поцінованого достойно на Батьківщині велета нації — митрополита Василя Липківського.

Бог послав його нам якраз у вершинний момент Української революції, коли відроджувати державу не можна було без своєї Національної Церкви. Сплеск автокефального руху по всій Україні під його орудою на початку 20-х років минулого століття — то реакція народу на нагальну природну потребу звертатися до Бога рідною мовою. І, скажімо, моя Данина, і більша половина цер-

ковних приходів Чернігівщини свідомо зарахували себе до автокефалістів, отож незалежників, повиганявши зі своїх сіл попів, які служили Росії.

Цей рух так налякав московських займанців, що вони вирішили знищити в корені і саму УАПЦ, і його першоієрарха. І нехай на совісті вічних опонентів українського в Україні, яких у нас ніколи не бракувало із числа своїх же, залишаються в'їдливі закиди щодо “самосвята” та “політикана”. Митрополит Липківський покладену на нього Богом історичну місію виконав достойно. І достойно пішов на свою Голготу.

Ось таку Голготу великого українця в ім'я свого народу й увічнили чесно заробленим коштом наші земляки в Америці. Це — один із знакових пам'ятників Українського пантеону тут, у Бавнд-Бруці (про нього, втім, варто окремо розповісти).

Маємо завдячувати нашим землякам у США також і за те, що вони фактично порятували написаний воістину не лише рукою, а й кров'ю серця Липківського рукопис історії церкви, яку йому судилося підняти з “російської домовини” і ствердити вже навіки. Йдеться про його “Відродження Української Церкви”, яку тут двічі перевидавали і в такий спосіб зберегли її для України. Аби ми не впадали в безпам'ятство. Аби позбувалися швидше принизливого комплексу хохла-малороса.

4. Найповніша у світі збірка “бандерівської” преси

Це — насправду один із феноменів незнищенності українського духу. Та він і досі Україною достойно не пізнаний і не поцінований. Вона вперто не помічає скарбу, створеного й збереженого для неї жменькою відчайдушів-патріотів.

1948 року в одному з таборів українських скитальців, у німецькому Блюмберзі, юний педагог і редактор із Січеслава Леонід Бачинський носився з думкою зібрати і зберегти все, що забороняв радянський режим на рідних землях. Так, із-поміж іншого, посталла тоді й перша збірка таборової преси — як голос неповкореної частини українців, що втекла від комуністичного “раю” в поруйновану війною Європу. Усі підрадянські часи їх нещадно шельмувала комуністична система, називаючи “політичними ізгоями” і “зрадниками інтересів трудящих”.

З розформуванням “плянети Ді-Пі” (за У. Самчуком) та збірка опиняється в Канаді, а Бачинський — в Америці. Тут, у Клівленді, він знову починає втілювати свою мрію: створити своєрідну Книжкову і Пресову Палату українців вільного світу, де навіки зберігатимуться так звані сигнальні примірники українського друкованого слова, втілені в газеті, журналі, бюлетені, книзі. Для того, щоб ці безцінні скрині погвалтованої “старшим братом” Української Правди повернути-таки колись на береги Дніпра.

Незабаром з усіх кінців світу, де започатковувалося організоване українське життя, стали стікатися сюди такі примірники.

15 серпня 1966 р. уряд Огайо реєструє приватну установу з назвою: “Ukrainian Museum-Archives, Inc.” із пра-

Пам'ятник жертвам Голодомору 1932—1933 років в Україні в центрі українського села в Пармі

вом звільнення від податків. Тепер уже офіційно тут почалося не лише збирання колекції, а й інформаційна, видавнича, просвітницька діяльність.

Пресовий відділ Музею-Архіву за чверть століття керування ним ще одним мрійником-емігрантом Олександром Фединським розрісся в 60-ті роки до рівня найголовнішої збірки періодичних видань світового українства. І коли 1981 р. передчасно помер її хранитель, українська громада зрозуміла, що справу батькового життя може порятувати, продовжити і ствердити тільки його син. Андрія Фединського, успішного політика і менеджера при Конгресі США, земляки фактично “витягнули” з кола вашингтонського істеблішменту і спонукали взятися керувати оцим специфічним “українським возом”, обтяженим безцінним духовним скарбом цілої нації.

За дні моєї праці в цьому Архіві пан Андрій радо і щедро відкривав усі без винятку найдавніші, найцінніші, найнеповторніші за змістом теки, глибоко розуміючи, що вони таки колись мають “заговорити” з-під пера небайдужого дослідника до українців материкової України.

Вражений побаченням, зібраним і осмисленим, покидаю український Клівленд із наміром щиро, захоплено і правдиво описати цю дивовижну й фактично незнану в Україні Планету Діаспорної Преси, яку всі підрадянські роки вороги українства називали “ворожою”, “націоналістичною”, “петлюрівською”, “бандерівською”. Шляхи Господні несповідимі...

5. Українське село в американській Пармі

Предивний факт: у місті Парма, що в штаті Огайо, є добра територія, яку називають Українське Село (Ukrainian Village). І то назва не народно-побутова, а офіційна. Таке рішення 2008 р. ухвалила влада “за вагомий внесок української громади у розбудову Парми”. А ініціаторами ідеї стали парафіяни церкви Св. Володимира УПЦ на чолі з парохом І. Наконечним.

Перші українці поселилися в цьому штаті наприкінці XIX ст. Вважається, що початок громади заклала тут родина Футеїв, що знайшла прихисток у старому приміщенні автопарку Клівленда 1902 р. Тут, у центрі старого міста, що отримало назву Тремонт, 1910 р. організовані в першу громаду українці звели величну церкву Св. Павла і Петра. 1920 р. ку-

пили двоповерхове, з колонами, приміщення, що до 60-х років XX ст. виконувало функцію Українського Народного Дому. У 30-х роках XX ст. викупили триповерховий будинок, де розмістилася патріотично-спортивна організація “Пласт”, а згодом — Український музей-архів у Клівленді, який працює й нині (про нього вже була окрема розповідь).

Після Другої світової війни, з розвитком сусідньої із Клівлендом Парми, туди перемістилися й духовний та просвітницький центр українців. Територіально Українське Село у Пармі — це кількакілометрова ділянка вздовж Стейт Роуд та двох сусідніх вулиць — Туксідо Авеню та Грантвуд Драйв. Згодом місто подарувало українцям ділянку, де вони заклали Український парк. То між двома українськими церквами — Св. Йосафата (УГКЦ) та Св. Володимира (УПЦ). До слова, церква Св. Йосафата — кафедральна, виконує функцію головного собору Пармської Єпархії, що оновленими п'ятьма куполами, школою, актовю залом на 1000 осіб, клубом та службовими приміщеннями формує своєрідний центр села.

Більшість крамниць, ресторанів, офісів адвокатів та різних бізнесових установ тут належать українцям. Є тут і свій банк — “Самопоміч”, аптека з українськими пігулками, похоронне бюро, страхове агентство. Туристична “Ukraine-Express” має свої автобуси. Через цю агенцію земляки переселяють в Україну численні посилки родичам. Завжди багатолюдним є проймаг, який відкрив ще 1970 р. Юрко Сало. Нині власником є його син — також Юрко. Виходить українська газета, мовить своє українське радіо.

Від вересня 2009 р. в Українському Селі Парми на День незалежності проходять щорічні паради українців.

Розповідь про це незвичне українське село та його мешканців із такими незвичними долями заслуговує окремого нариса. Це дуже пізнавально, патріотично. І повчально.

Окремий респект моєму чудовому американському другові Олександрові Федорончуку за незабутній супровід селом та світлинами. У нього вони професійні, бо він позаштатний дописувач і фотокореспондент американських українських газет, зокрема і знаменитої “Свободи”.

Далі буде.

Петро МОЦІЯКА,
доцент Ніжинського держуніверситету ім. М. Гоголя;
Ольга МОЦІЯКА,
магістрантка історичного факультету

Центр співпраці з українською діаспорою в Ніжині має контакти в багатьох країнах світу (Росія, Білорусь, Австралія, Канада тощо), але досі не було встановлено зв'язків з українцями Хорватії. Вирушаючи на початку серпня в Загреб для роботи в Національному архіві та бібліотеках, ми як представники Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя вирішили відвідати одну з українських громад, а саме Українське культурно-просвітне товариство “Кобзар”. Його очолює відомий лідер українців у Хорватії, член Президії і заступник Голови Української громади Республіки Хорватія, перший заступник Голови Європейського Конгресу Українців Славко Бурда. За свою подвижницьку громадську роботу пан Славко неодноразово удостоювався високих нагород від Уряду та Президента Республіки Хорватія, від Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета, Президента України Віктора Ющенка (орден “За заслуги” III ступеня). За люб'язної згоди пана Славка, наша зустріч відбулася 9 серпня в приміщенні товариства “Кобзар” — осерді українського життя в Загребі.

За словами пана Бурди, 1903 року його дідусь та бабуся емігрували з Рави Руської (сьогодні Львівська область) до Боснії. Славко Бурда народився 19 листопада 1950 року. Згодом із родиною переїхав до Хорватії. Вже 1983 року пан Славко стає секретарем культурно-просвітнього товариства русинів-українців Загреба, а 1997 року — головою Українського товариства Загреба. Від 1991 до 1998 року — був секретарем, а від 2004 до 2008 року — Головою Союзу русинів і українців Республіки Хорватії — автономної національної меншини, яка в Хорватії існує понад сто двадцять років. Найбільше українців приїхало сюди на початку XX століття, хоча перші переселенці з'явилися ще далекого 1745 року.

Українці переважно переселялися з теперішніх Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської областей. Русини ж — з Угорщини або нинішнього прикордоння Словаччини та з України (із Земплінського і Шарішського повітів колишньої Австрійської імперії). Русини та українці Загреба, хоча й ідентифікують себе зовсім по-різному, спершу перебували в єдиному товаристві Союзу русинів-українців Загреба, проте після революції 1990-х років у Хорватії все змінилося. Як згадує пан Бурда, коли 1996 року, ухвалюючи закон про нацменшини, в русинів запитали, чи варто записувати їх окремо від українців, ті відповіли згодою. Причиною тому була необхідність здобуття більшого авторитету і привілеїв поміж іншими нацменшинами Хорватії. Тож нині це об'єднання іменується культурно-просвітнім товариством українців.

«Кобзар» у Загребі

Славко Бурда, Ольга Моціяка, Петро Моціяка

Сьогодні українська меншина не асимілюється, а інтегрується в хорватське суспільство і відчуває захист своїх прав з боку хорватської держави, хоча повністю їх ще не реалізувала. В українців Хорватії є своя центральна організація, культурні товариства, бібліотека, кафедра української мови й літератури в Загребському університеті, відділення при школах, своя періодика тощо. Після проголошення незалежності України й Хорватії, українці Хорватії встановили тісні контакти з урядовими і неурядовими організаціями України, активно співпрацюють з Посольством України в Хорватії, з Європейським Конгресом Українців і Світовим Конгресом Українців, українською діаспорою регіону (Боснія, Сербія, Словенія, Угорщина).

За даними останнього перепису 2011 року, у Хорватії проживає 1,9 тис. русинів, які дотепер зберегли свою оригінальну культуру зі слабкою українською самосвідомістю та 1,8 тис. українців з українською самосвідомістю. Українці Хорватії беруть активну участь в її культурному та політичному житті, більшість з них греко-католики, як і сам пан Бурда. Мають українці і одного представника в хорватському парламенті.

Діяльність українців Загреба ще дужче активізувалась в останні роки. Українська спільнота регулярно проводить різноманітні культурні, гуманітарні та протокольні заходи на українську тематику. 2015 року в Загребі, на вулиці Українській, відкрито пам'ятник Тарасові Шевченку. Це сакральне місце для всіх, хто відчуває свої українські корені.

Наші земляки з Хорватії щиро вболівають за Україну і поширюють у світі правду про війну на сході. Тим більше, що недавно й сама хорватська земля відчувала на собі жорстокість війни з боку сербського агресора. Тому, наголосив Славко Бурда, ми дуже добре розуміємо наших братів і сестер з України. “Від самого початку агресії з усім серцем і душею ми стараємось матеріально і морально (в силу наших можливостей) допомагати Україні”. На думку пана Славка, необхідно, щоб світова спільнота зрозуміла і допомогла Україні мирним шляхом повернути окупований Крим та східні частини Луганської і До-

нецької областей та інтегрувати їх в цілісну адміністративну територію України. Хорватські українці надають допомогу українським військовим, допомагають організовувати реабілітацію поранених, прийом на відпочинок на Адріатичному морі дітей біженців зі сходу України.

Патріотизм пана Славка помітний геть у всьому: і в чудовому володінні українською мовою, і у величезній просвітницькій, культурній, видавничій діяльності і навіть у тому, як він назвав свого сина, — Сергій, а не Сергей, як це прийнято в хорватів. Показово, що журналіст Сергій Бурда є автором підручника з історії України хорватською мовою.

Від Центру співпраці з українською діаспорою його директор Надія Онищенко передала в дарунок Товариству кілька примірників періодичних видань Центру: газети “Український дім”, журнали “Наш український дім”, буклет про Ніжин. Із Загреба ми привезли дарунки від пана Славка — примірники чудового часопису “Вісник української громади в Хорватії”, буклети про Загреб, книги.

Вже після повернення в Україну отримали від пана Славка електронного листа, в якому прочитали про його участь у важливих українських подіях. “Від 27 до 29 серпня цього року я в складі делегації українців Хорватії перебував у Львові з нагоди 50-річчя Світового конгресу українців. Дні української діаспори організував Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою на чолі з пані Іриною Ключовською. Під час Міжнародної науково-практичної конференції “СКУ — 50 років і далі європейський контекст” обговорювалася проблема посилення українських громад у формуванні громадської думки про Україну в країнах проживання.

Три дні в етнічних батьківщині, насичені різноманітними змістовними програмами, промайнули дуже швидко. Була нагода зустрітися зі старими друзями, а також пізнати нових. Ми всі цьому раділи, а на урочистій акції “Шана героям”, що відбулася в Державному історико-культурному музеї-заповіднику “Личаківський цвинтар”, плакали в пошані до молодих загиблих воїнів, які поклали своє життя на вівтар батьківщини”.

Світлана БРЕСЛАВСЬКА Дивна пісня про...

він запеклий такий
як нічний Багдад
і як п'ять стовпів мусульманської віри
із застиглої крові і плоті солдат
з величезними крилами та
без шкіри

він хотів прочитати Талмуд і Коран
він на Біблії клявся
що буде жити
та приходить щодня *іловайська* пора
і оте проклятуше літо

розкажіть йому
що вам наснилось вночі —
шоколадні принади на таці Європи
він гарячими гільзами в небо кричить
і грудьми затуляє окопи

пригадайте як звали
і як він жив
парадигму шукайте в останньому слові

він такий як Багдад
на руїнах лежить як Донбас
що із плоті і крові

... а мені здавалось
що завтра була зима
і що сніг замітає мої самотні сліди
а мені говорили в спину
іди сама
бо ніхто не допоможе
а може нікуди не йти
із води виринало сонце
кипіла вода
і дощі поглинали землю
на сотню літ
під косою вмирала
зелена трава молода
і на тім косареві
тобі замикався світ
чи зима чи весна
чи нікому не треба Ти
загорни свої крила
і далі від світу тікай
якщо ти — не трава
то тобі не належить рости

Ненароком скосили...

то хто ти насправді така?!

і рима і риба і озеро як океан
і гілка черешні за вікнами
стукає в шибу
твій дім як човен
та у ньому не ти капітан
слизький і холодний
твій настрій нагадає рибу

і люди як люди
їх тіні лягають на брук
ти їм не потрібна ти зайва
ти трохи невчасна
ховайся подалі
від їхніх простягнутих рук
єдина щаслива
у натовпі злих і нещасних

і місто як місто
до болю у скронях чуже
ти ним захворіла
і спасу від того немає
ти в ньому зникаєш
колись чи до того чи вже
воно тебе міцно у сітях залізних
тримає

і рима і риба
і хлюпають сльози на дні
і правда твоя — лиш твоя —
не потрібна нікому
лежиш горілиць за вікном
на черешні
в човні
на вітрі хиткому

Дивна пісня про...

А завтра
тебе не згадає ніхто
на завтра ти станеш для них
ніким
повісиш на плечі старе пальто
начепиш годинник
на кисть руки
і зникнеш подалі
від них усіх
неначе зроду тебе не було
і те
що крутилось навколо осі
в тобі розсипалось
битим склом
і буде дощ заливати сліди
і вітер
в спину тобі прошумить
і тільки жінка
ковтком води
будЕ для тебе
в останню мить

Вона цілує твоє чоло
вона — дорога
під ноги твої
і якщо вчора тебе не було
то завтра без тебе
не стане її

... не стане її

це сонцеподібне его
назване Чоловіком
ці губи солодкі і скроні
сиві і мегабезсонні
повіки

звідки
звідки мені це диво?
плетиво крику смутку
відчаю і космічного
самозацикловання
самовидиво
самолюблення
самонаписаний і само-
стертий
звідки мені ти
такий упертий
такий безжалісний

бачу тебе
сонцезасліплено
егоподібний

жінка
яку він любив
довго і ніжно
схожа на ніж
вона його ріже
на до і після
вона його пісня по-
минальна
вона проминальна
ріка

я така йому
на відстань руки
відсторонена
заборонена чи
забута
жінка
яку він любити буде
ніколи нікому не по-
вернути
вивернути чи затиснути
між до і після
він моя пісня
про келих вина
з цикути

і ось вона
бере тебе в долоні
у межиріччі Стіксу і Дунаю
ти думаєш
вона тебе не знає
а в неї руки як а morte
сонні

а morte, мій коханий,
існування
таке кінечне і таке зникоме
на вістрі крапки
і на лезі коми
довершена трагедія чекання

аmorte mio,
забери мій смуток
одна йому неликана неждана
один мені
як та наскрізна рана
в руці стиснути утекти
забути

а далі все
там за межею — тиша
аmorte
я — поза словами
не писана не читана не вами
є тільки він
як бог
смертельно інший

а morte mio

так листів не чекають як чекають дзвінка
так про милість благає жебрацька рука
так молитву складають забуті слова
так розпеченим сонцем стає голова

поміж сліз поміж слів поміж болю в пітьмі
цю розхристаність лінії ріжуть прямі
вивертають навиворіт русло ріки
і мене розрізають на рівні шматки

ось на першому кров а на другому крик
а на третім жорстокий стоїть чоловік
він питає про дощ і про небо рябе
і за що я уперто кохаю тебе

як на плаху у безмір збирайся іди
це життя чи озера прісної води
як отрута солодка як стогін гірка
так пекельно
чекають
одного
дзвінка

Він приходив до тебе із
паралельних світів,
він помітив тебе у сузір'ї мисливських псів.
Він хотів тебе? Так, він просто тебе хотів —
ти була кардинально не схожа на них усіх.

Ти читала думками і бачила їхню суть,
ти співала угорос — від тебе бриніли світи.
І коли бджола удосвіта пила росу,
то тією бджолою завжди виявлялася ти.

Ти була неповторна до трепету рук і колін,
до поламаних крил і до плями на мокрій стіні,

і можливо тому, що була не така, як він,
він зробив тебе привидом у ефемерному сні.

Ти збираєш пир'їни, складаєш свої кісточки.
Ти фатально прозора, тебе вже реально нема...
І якщо вже судилось від нього на відстань руки,
то повір, що ти винна...
Ти винна у всьому сама !

прийшла надто рано

над каменем голим
ворони кружляли,
на лижах
рубці залишали
гострими перами

спитала:
— А де хрест для Івана...
Петра... Якова... Юди?...
чи ваша чаша,
люди,
лише для сина Марії
і хто посміє
з ним розділити ?!

люди мовчали,
мечами
світ вирубуючи,
і три цвяхи
викували...

За межею тонкого
найтоншого в світі
відчуття
я ім'я твоє
наче дитя в сповиточку
до грудей пригортаю
заколисую

Гойда! тихо так
тихо
притишено

Гойда!
серед снігів
тебе вітрами
гойдаю
очі примружую

Спи, мій солодкий!

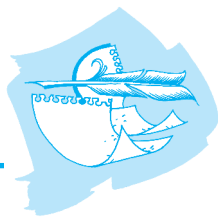
в серці моїм
раною

*Хто заплаче, коли ти помреш?
Робін Шарма*

...навіть якщо
ти завтра
підеш за край світу,
кроком широким
межу переступиш у небо...
в кого буде за тобою
душа боліти?
хто зариде гірко
у пам'ять про тебе?

рухами кроками
спрагло рахуєш хвилини
подихом видихом
в грудях пече образа
ти — лише втомлена
дуже маленька людина
крапка
що зникне з поверхні
одного разу

ви,
що мене сьогодні,
здається, любили,
хто почуття вкладав,
як листи у конверти,
дайте мені ще трохи,
ще крихту сили,
щоб не померти!

Петро СОРОКА Духовні рубайі

1
Єство безсмертним світлом зайнялось,
Пишу не я, а мною пише Хтось.
Це Добрий Дух, що кревно потерпає,
Аби моє призначення збулось.

2
Якщо пишу, то значить і люблю,
Сміюся й плачу, мучусь і терплю.
І знаю: не помру, допоки в слово
Останньої сльози не переллю.

3
Слова цвітуть, як папороть, вночі,
Можливо раз у році.
При свічі
Тоді поети створюють шедеври,
І сплять, немов убиті, партачі.

4
Люблю життя.
І землю цю люблю.
І хай мені, неначе королю,
Господь готує трон в своєму Царстві,
Цей світ я не покину без жалю.

5
Галі
Цей світ мене тобою підкорив,
Подарував і ніжність,
і порив.
Якщо люблю тебе, то, отже, й Бога
Люблю за те, що Він тебе створив.

6
Марії Чендей-Трищак
Багато на землі чудес і див,
Багато що я серцем полюбив,
Але найбільше диво в світі — жінка,
В якій Всевишній душу засвітив.

7
*“Як много важить слово.”
Іван Франко*
Ні, я не знаю, скільки важить слово,
Хоч поріднився з ним не випадково,
Та знають сивина і карби серця,
Що запеклись так гірко й полиново.

8
Про що моя волає сивина?
Що я піднявся із самого дна,
Що білий колір мають біль і смуток,
Безсоння
й неспокутана вина.

9
Колись писала вірші ЕОМ,
Доходило, здається, й до поем,
Тепер грядуть *комп'ютерні поети*,
Триває гра зі словом,
як з вогнем.

10
*Б.Бастюку,
гумористу-сатирику*
Як сміхом бризнула блакить,
Мені відкрилося в ту мить,
Що він тепер у горнім світі
Господніх янголів смішить.

11
Тікаю від сьогоднішніх нездар,
Яких читати — то найбільша з кар,
В минуле, де Харчук і Медунія,
Чендей, Дімаров, Гуцало й Гончар.

12
Є люди всякі: гострі, як шрапнель,
Дрібні, як мак,
горох чи nonparel,
Є пустомелі, ниці пустобрехи,
І є сини вітрів,
громів
і скель.

13
Якби я міг, то кожного сексота
За те, що ближніх продавав, сволота,
Прилюдно нагороджував медаллю
Кумира стукачів — Іскаріота.

14
Л.П.
Жаль, що збагнути ти не зміг,
Що затаїти гнів — то гріх,
Тож він тебе колись погубить,
Бо ти його не переміг.

15
Я винайшов колесо,
плуг
і папір,
Коня приручив і піднявся до зір...
Та досі душа моя — поле двобою,
Де кров'ю стікають то ангел,
то звір.

16
Я на землі не почестей ловець,
Сівач на полі мисленому й жнець,
Хотів би так прожити в цьому світі,
Аби пишався мною мій Отець.

17
Мій Боже, я один з Твоїх женців,
Який списав немало олівців.
Якщо вони полічені на Небі,
То я таки спасусь в кінці-кінців.

18
Усе в природі диво: від крила
До яблуні, що вибігла з села.
Тому світами можна мандрувати,
А можна від стебла і до стебла.

19
Мене скупала вишня в пелюстках,
Душа і серце стрепенулись: “Ах!”
“Вона тобі оспівчалась в любові”, —
Сказав мені на те знайомий птах.

20
Моє життя — такий собі лікбез,
А вчителі — трава, медунка й без,
Що вчать отак ходити по землі,
Мов під ногами благодать небес.

21
На тій луці, де завжди сто весіль,
У мене є один знайомий джміль.
Він вчить мене своїй пісні й мови,
А не шукати сенс якийсь чи ціль.

22
У лісі все — велике і дрібне —
Застерігає весело мене
Аж надто не впиватись небесами,
Щоб раптом не покинути земне.

23
Не говори, послухай, як згори
Вітри доносять зболене “курли”.
В прочулу далеч відлітають птахи,
А з ними трави,
квіти
й кольори.

24
Вже й вересень неквапно догорів,
І осінь жовто блимає з-під брів.
Катарсис починається в природі
З великим переселенням вітрів.

25
Зелений лісе, споконвічна Русь!
Твоїм таїним гомоном уп'юсь.
Нічого в цьому світі не боюся,
А твій покров утратити боюся.

26
Не відаючи, що таке земля,
Спішить кудись маленьке муравля.
Та чи не так, мій Господи, й на мене
Ти дивишся з усмішкою здаля?

27
Цей серпик місяця поже
Усе суєтне і дрібне,
Все головне та другорядне,
І час,
і зорі,
і... мене.

28
Іванові Редчицю
Господь не має ні ества, ні меж,
Куди не глянеш — скрізь його знайдеш.
Він в крапельці роси і сяйві сонця,
І в глибині душі твоєї теж.

29
Що мені моя сила і влада,
Я не хочу вбивати і гада.
Тужить серце за світом любові,
Де ні смерть неможлива,
ні зрада.

30
Хтось скочується важко в пустоту,
А інший набирає висоту.
Повію бачить в кожній жінці грішник,
А праведник — богиню і святу.

31
Якби мені вдавалося, якби
Не тільки в дні скорботи і журби
А й завжди, як молитви,
пам'ятати:
“Гріх ненавидь, та грішника люби!”

32
Де сльози і вогні, руїни й дим,
Де білить жах волосся молодим,
Будь певен, так наводить свій порядок,
Всесвітній гуманойд — Третій Рим.

33
Опірність духу з віри вироста,
Вона буває мідна й золота.
Один несе свого хреста достойно,
А іншого зігнула тінь хреста.

34
Брату Леонтію
І радість серця, піднятого вгору,
І світло Гетсиманії й Фавору
Відчуті можна тільки серед ночі
При світлі свічки
в глибині затвору.

35
Схрестились в жінці бог і сатана,
Високе благородство та вина.
Ніхто в таке надхмар'я не злітає
Й не падає так низько, як вона.

36
Життя душі — не сон і не ява,
А третє щось, для чого й слів нема.
Таке ж неосягненне, як і всесвіт,
Всевишнього невитихлі дива.

37
Мене підступно зрадив давній друг,
Земля завмерла — зупинився рух.
Розпечена сльоза на серце впала —
Це заривав на небі Добрий Дух.

38
Мені відкрилась істина проста,
Що віра із любові вироста.
Хто дивиться на світ очима серця,
Той завжди бачить в ближньому Христа.

39
Лягли під землю, зціпивши уста,
Найближчі друзі — золота чота.
А що мені залишилося, Боже?
Молитва,
сльози,
біль і самота.

40
Із того світу, де усе не так,
Ну хоч би хто подав найменший знак.
Але благай,
волай,
проси,
молися,
Цю мертву тишу не схитнеш ніяк.

41
Щось робимо, та все аби скоріш,
Тому й ціна отій роботі гріш.
Сказав Христос:
без діла віра мертва,
Але без віри діло не живіш.

42
Ненавиджу я навіть слово “штаб”,
Як і простягнутих до зброї лап.
Одне у мене захват викликає —
Десантування польових кульбаб.

43
Усе, що на оцій планеті суше,
Таке крихке,
непевне,
пролетюще.
Чи не тому ми любимо цей світ
Щодня усе болючіше і дужче?!

44
Який він, Божий рай, —
не знаю,
Та небо — зримий контур раю,
Тож, углибаючи у небо,
Я тайну раю осягаю.

45
Все, що надбав,
усе, що в мене є,
Насправді — знаю добре — не моє.
Тому і переймаюсь іншим спадком,
Що зримим лиш у вічності стає.

46
Пече мене вина, як сивина.
Не стало мами. Де тепер вона?
Я стукаю в усі світи безмежні,
Але куди б не кинувся — стіна.

47
Я не тримав ніколи у неволі
Ні птаха, ні вівчарки, дяка долі.
Тому надіюсь, Боже, що й мене
Ти не замкнеш у темному шеолі.

48
Я так люблю (бо серце не з граніту)
Птахів з тенет звільняти та з-під гніту.
Так любить Бог, мабуть, звільняти душі
Із клітки тіла і кайданів світу.

49
Є незглибима тайна в рубаях,
Якщо душа в них світиться,
не прах.
Її шукати треба між рядками,
Але не пропустити і в словах.

50
Дай, Боже, щоб ясна була мета,
Високим змістом повнилися літа,
І щоб в душі ніколи не згасала
Благословенна свічка золота.
Петриківський Ліс

Шевченковому Щоденнику — 160 років

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

23 жовтня

При світле великопелного пожара вечером часу в 9-м встретился я с А. К. Шрейдерсом. Он сообщил мне, что обо м[н]е получена форменная бумага на имя здешнего военного губернатора от командира Оренбургского Отдельного корпуса. Для прочтения сей бумаги зашли мы в губернаторскую канцелярию к правителю канцелярии, милейшему из людей, Андрею Кирилловичу Кадинскому. Бумага гласит о том, что мне воспрещается въезд в обе столицы и что я обретаюсь под секретным надзором полиции. Хороша свобода. Собака на привязи. Это значит, не стоит благодарности, в[аше] в[еличество].

Что же я теперь буду делать без моей Академии? Без моей возлюбленной акватинты, о которой я так сладко и так долго мечтал. Что я буду делать? Обратиться опять к моей святой заступнице графине Настасье Ивановне Толстой? Совестно. Подожду до завтра. Посоветуюсь с моими искренними друзьями, с П. А. Овсянниковым и с Н. А. Брылиным. Они люди добрые, сердечные и разумные. Они научат меня, что мне предпринять в этом безвыходном положении.

При свете великопелного пожара...

Шевченко зафіксував пожежу, що спалахнула в Нижньому Новгороді ввечері 23 жовтня. У “Нижегородских губернских ведомостях” (1857, № 45) повідомлялося, що пожежа знищила театр, цирк, 8 балаганів, в яких розмішувалися комедіанти, 21 дрібна лавочка, 12 харчевень, 8 трактирів, 7 заїжджих дворів, 7 маклерських контор, 2 торговельні ряди — сирний та екіпажний та ін.

Отже, пожежа була значною, і Шевченко, звичайно, про її масштаби та серйозні наслідки у момент запису не знав, а передав, як художник, ефектність полум’я у темряві.

Тому дивно, що в примітках до “Дневника”, виданого в Москві—Ленінграді 1931 р., простодушно смакувалися поетові слова: “Всі ці будівлі були дерев’яними, саме тому пожежа була, напевно, справді прегарною”. Ось так. Очевидно, краще без подібного коментаря.

...встретился я с А. К. Шрейдерсом.

Шрейдерс Костянтин Антонович (?—1894) — чиновник із особливих доручень при нижньоневгородському генерал-губернаторові, секретар нижньоневгородської казенної палати. У запису в Щоденнику від 8 жовтня Шевченко назвав його “колишнім студентом Київського університету”, це повторюють і деякі дослідники, проте ще в примітках до видання “Дневника” у 1931 р. було зауважено, що в “Академічних списках Університету св. Володимира” (1834—1884) прізвище К. А. Шрейдерса відсутнє.

Шевченко познайомився з ним у місті, з 8 січня 1858 р. жив у К. А. Шрейдерса. Він неодноразово згадувався у поетовому Щоденнику як його приятель (8 жовтня, 1, 26, 29 листопада, 1 грудня 1857 р., 8, 9 січня, 19, 25 лютого 1858 р.). Десятого січня Тарас Григорович занотував: “Намалював портрет Шрейдерса, і доволі вдало”. Під час поїздки до Петербурга К. А. Шрейдерс виконував деякі доручення Шевченка. В листі до М. М. Лазаревського від 20 січня 1858 р., який, власне, був порукою для К. А. Шрейдерса, він писав: “Рекомендую тобі одного из нижегородских друзей моих Константина Антоновича Шрейдерса. Привітай його во имя дружбы нашей!”

Спогади К. А. Шрейдерса, записані більш як через 30 років, лягли в основу статті журналіста Г. П. Дем’янова “Т. Г. Шевченко у Нижньому Новгороді (1857—1858)”, опублікованої в журналі “Исторический вестник” (1893, № 5). У ній, як уже давно встановлено, трапляються помилки і неточності, але містяться і маловідомі штрихи до нижньоневгородського перебування поета. Нагадаю при-

Продовжуємо проект, присвячений 160-й річниці з часу початку в червні 1857 р. Шевченкового Щоденника, який поет вів до травня 1858 р., а в липні подарував М. М. Лазаревському. Цього місяця ми публікуємо записи Тараса Шевченка, зроблені в Нижньому Новгороді 23 і 24 жовтня 1857 р. з авторськими коментарями історика-шевченкознавця Володимира Мельниченка. Зокрема вони розповідають, чому дорогою із заслання в Петербург Тарас Шевченко вимушений був затриматися в Нижньому Новгороді майже на півроку.

наймні сюжет, зафіксований К. А. Шрейдерсом, про знайомство поета з відомим російським істориком і письменником-нижньоневгородцем П. І. Мельниковим (Печерським). Той почав розповідати в колі слухачів про історію свого краю, Шевченко слухав уважно. Проте невдовзі сталося так...

“...З історії Росії він перейшов до історії України. Не зустрічаючи жодних заперечень, Мельников продовжував говорити сам. Нарешті, помітивши Шевченків пильний погляд, він раптом спинився, неначе обірвав, і запитливо подивився на нього.

— Що ж ти, Павле Івановичу, далі не брешеш? — спитав Шевченко Мельникова. — Ти вже насрав три короба, сери і чет-вертий!

Потім поет спокійно й методично пояснив промовцеві, що він мовчав доти, доки той не торкнувся історії України, яку він, Шевченко, знає як свої п’ять пальців”².

Один із авторів пише стосовно цих Шевченкових слів, що він нібито не уявляє собі ситуації, за якої, перебуваючи в поважному товаристві, “відомий письменник, випускник елітного столичного вузу — Імператорської Академії мистецтв, дозволів би собі поводитись таким чином”. А я не уявляю собі ситуації, за якої сучасний претендент на шевченкознавця так одно-значно байдуже ставиться до поетового болю за славу й нещасну історію України, болю, ввібраного з молоком матері, на генному рівні, точно так, як імперський аристократизм тих російських інтелектуалів, з котрими Шевченко рішуче розходився в історичних поглядах.

Тяжко, тяжело мені стало,

Так, мов я читаю

Историю Украины.

Поетове сприйняття минувшини ого-леними нервами було чужим для освічених росіян, зокрема П. І. Мельникову-Печерському, а Шевченко таки не міг допустити, що хтось “историю нашу нам розкаже”.

Між іншим, у того ж автора можна прочитати, що нашому національному генієві були притаманні: невихованість і “брутальна неповага до людей”; нетактовність і “хвороблива, нав’язлива декларація своєї екзальтованості”; сльозливість і прагнення, “щоб усі навколо його жаліли” тощо. Мені неприємно длубатися в цьому словесно-му бруді, що виявляє безтям-не ставлення деяких юриди-вих до Шевченка. Та в цьому й потреби немає, бо в народі справедливо кажуть: “До чистого погане не приста-не”.

Щодо точки зору вчєних-шевченкознавців, то С. О. Єфремов писав, що че-рез свій Щоденник (який нині дехто намагається ви-користати проти поета) “з дивовижною ширістю, без страху вводить нас Шевчен-ко в своє “святая святых” і показує свою чисту дитячу душу, якої не держався жит-тевий бруд, — навіть серед оргій чисту, і благородну — навіть під час занепаду”.

...обо м[н]е получена фор-менная бумага...

За В. І. Далем — доку-мент, “установлений по службі, службовий”.

...от командира Оренбургского Отдельного корпуса.

З квітня 1857 р. командиром Окремого Оренбурзького корпусу був оренбурзький і самарський генерал-губернатор Катенін Олександр Андрійович (1803—1860).

...зашли мы... к правителю канцелярии, милейшему из людей... Кадинскому.

Ішлося про Кадницького Андрія Кирилловича, управителя канцелярії нижньоневгородського генерал-губернатора. Шевченко познайомився з ним невдовзі після приїзду до Нижнього Новгорода. Шевченкознавець Л. Н. Большаков наводив спогади про А. К. Кадницького, записані старшим братом Шевченковим знайомого В. П. Веселовського, сенатором М. П. Веселовським: “...Андрій Кирилович Кадницький, син священика в селі Кадницях (на Волзі) і вихованець Нижегородської семінарії. Це була людина здоро-вого глузду, чудової душі, розумна і, на за-гальну думку, цілком чесна. Провівши більшу частину життя за канцелярським столом, він не втрапив звички триматися надзвичайно прямо; характер його також не здригнув від зіткнення з каверзними справами і зберіг всю свою цілісність і ши-рість. Згодом Кадницький був правителем канцелярії, потім радником губернського правління і, нарешті, керуючим ярмарко-вою конторою”.

Шевченко намалював 12 лютого 1858 р. портрет А. К. Кадницького на то-нованому папері італійським і білим олів-цем. У шевченкознавчій літературі вислов-лювалася думка, що Тарас Григорович у Нижньому Новгороді створив також жи-вописний портрет А. К. Кадницького. Втім, її заперечила З. П. Тарахан-Береза³.

Бумага гласит о том...

Судячи з інформації про донесення, яку занотував Тарас Григорович, у ньому повторювалися ключові позиції нині ві-домих документів щодо заслання Шев-ченка, скажімо, довідки ІІІ відділу про звільнення його з військової служби від 1 травня 1857 р.: “1-го травня 1857 р. ви-сочайше повелено: рядового Оренбур-

зького лінійного № 1 батальйону Тараса Шевченка звільнити від служби з уста-новленням за ним там, де він буде жити, нагляду, надалі до цілковитого засвід-чення в його благонадійності, з заборо-ною йому в’їзду в обидві столиці і про-живання в них”⁴. До того ж, як відомо, низка “політичних злочинців”, а також окремо відзначений Тарас Шевченко, “до остаточного звільнення їх на бать-ківщину... мали проживати в м. Орен-бурзі, з установленням за ними таємного поліцейського нагляду”⁵.

Хороша свобода. Собака на привязи.

Тарас Григорович іронізує з приводу того, що він є формально вільним, але на-справді не може зробити нічого з того, що дозволено вільній людині. Через двадцять днів у листі до М. С. Щепкіна від 12 листо-пада 1857 р. знову гірко повторить: “Тепер я в Нижньому Новгороді, на волі, — на такій волі, як собака на прив’язі...” Пізніше, 16 лютого 1858 р., поскаржився Я. Г. Кухарен-ку: “От кадов! іродові души! Мало їм було десяти літ... Помилували, та тільки до по-ловини”.

Что же я теперь буду делать без моей Академии? Без моей возлюбленной акватинты...

Академія мистецтв, в якій Шевченко навчався у 1838—1845 рр., у засланні бу-ла одним із яскравих символів його май-бутньої волі. У першому запису в Що-деннику побаченого сну (18 червня) йшлося про... Межигірський Спас (Ме-жигірський монастир), Дзвонкову Кри-ницю (джерело біля нього), Видубиць-кий монастир у Києві, “а потім — Пе-тербург і свою милу Академію”. Ще при-клад. Двадцять шостого червня, мріючи про Петербург, записав: “Побачу милі мо-єму сердцю обличчя, побачу мою прекрасну Академію...” Роки навчання і творчу пра-цю в Академії відображено також у ли-стуванні, Автобіографії та в повісті “Ху-дожник”.

З Академією Шевченко пов’язував опанування аквантинтою — методом гра-віювання, про що докладно йшлося у ко-ментарях до поетових нотаток від 27 липня 1857 р., опублікованих у “Слові Просвіти” (20—26 липня 2017 р.).

Что я буду делать?

Повтор запитання виявляє момент сильного душевного відчаю. Втім, очевид-но, що Шевченко твердо сподівався на до-помогу друзів.

Хоч як би там було, йому довелося за-лишатися в Нижньому Новгороді понад п’ять з половиною місяців. Про це відомо всім, хто цікавиться біографією Шевченка. Можу тільки нагадати слова з архівної справи по секретній частині “Про рядового Оренбурзького батальйону Шевченка”, знайде-ний мною в Центральному істо-ричному архіві Москви: “У вер-есні 1857 року Шевченко при-був у Нижній Новгород і зали-шився тут під наглядом поліції до березня місяця...”⁶.

Обратиться опять к моей святой заступнице графине Настасье Ивановне Толстой?

Толстая Анастасія (Наста-сія) Іванівна (1817—1889) — дружина Ф. П. Толстого. Тол-стой Федір Петрович (1783—1873) — російський медальєр, скульптор і живописець, у 1828—1859 рр. — віце-прези-дент, а з 1859 р. — товариш пре-зидента Академії мистецтв. По-чинаючи з 1855 р., подружжя клопоталося про звільнення Шевченка із заслання⁷.

...с П. А. Овсянниковым и с Н. А. Брылиным.

Овсянников Павло Абрамо-вич — помічник управителя Нижньоневгородської контори

Т. Шевченко. Портрет П. А. Овсянникова. 30 вересня 1857 р.

пароплавного товариства “Меркурій”, архітектор за освітою. Шевченко жив у нього на квартирі на вул. Набережній, 2, з 20 вересня 1857 р. до 8 січня 1858 р. (на будинку встановлено меморіальну дошку). В листі до М. М. Лазаревського від 18—19 жовтня 1857 р. Шевченко писав: *“Овсянников, здешний архитектор, благородный, добрый и разумный человек, а до всего того же и земляк наш конотопский. Мені тут добре з ним”*. П. А. Овсянников сприяв розширенню поетових знайомств, поспочав Шевченкові книги, виконував окремі доручення. 30 вересня 1857 р. Шевченко намалював портрет П. А. Овсянникова. Через нього поет передав до Петербурга М. М. Лазаревському свій автопортрет, із якого було замовлено півсотні фотокопій.

Брилкін Микола Олександрович — головний управитель Нижньоновгородської контори пароплавної компанії “Меркурій”, з яким Шевченко підтримував дружні стосунки під час перебування в Нижньому Новгороді. На адресу М. О. Брилкіна в місті надходили листи до Шевченка. Скажімо, в листі до М. С. Шепкіна з Нижнього Новгорода від 17—18 січня 1858 р. Шевченко писав: *“Тільки що хотів написати прощай, голубе мій сизий, нехай тобі Бог помагає, аж зульк — несуть твоє письмо од Брилкіна”*. Чи, наприклад, 3 лютого дякував М. С. Шепкіну: *“Спасибі тобі, мій друже єдиний, за письмо твоє і 200 р. грішми. Все це добро получил я од нашего доброго друга Н. Брилкіна...”*

24 жовтня

Сегодня мы усовеетовали так. На неопределенное время остаюсь мне здесь, по случаю мнимой болезни, а тем временем писать графу Ф. П. Толстому и просить его ходатайства о дозволеннии мне жительства в Петербурге хотя на два года. В продолжение двух лет я с помощью Божиею успею сделать первоначальные опыты в моей возлюбленной акватинте.

...мы усовеетовали...

Тобто, порадовившись, вирішили.

...остатся мне здесь, по случаю мнимой болезни...

Власне, вже наступного дня після приїзду в Нижній Новгород, тобто 21 вересня 1857 р., М. О. Брилкін і П. А. Овсянников порадили Тарасу Шевченку *“прикинутися хворим”*, про що йшлося в попередній публікації в коментарі до Шевченкових нотаток від 26 вересня. Така порада зумовлювалася загрозою негайного повернення Шевченка до Оренбурга, бо в Нижньому Новгороді було оголошено, що його відпущено з Новопетровського укріплення без дотримання “необхідних” формальностей. Комендант Новопетровського укріплення майор І. О. Усков дістав за це від командира Окремого Оренбурзького корпусу генерал-ад’ютанта О. А. Катеніна суворе зауваження за те, що видав “Шевченку білет на вільний проїзд в С.-Петербург без достатніх на те підстав”.

Мені вдалося знайти в архіві ще один офіційний документ із викладенням означених подій у листі петербурзького військового генерал-губернатора до московського військового генерал-губернатора, тобто на рівні двох російських столиць:

“За височайшим повелінням, оголошеним військовим міністром Оренбурзькому і Самарському Генерал-Губернатору від 1го травня сього року, рядовий Оренбурзького лінійного № 1 батальйону Шевченко (колишній художник Імператорської Академії мистецтв, відданий на службу за політичний злочин), ураховуючи клопотання Президента Академії мистецтв її імператорського височества Великої княгині Марії Миколаївни⁸, звільнений від служби з установленням за ним нагляду там, де він буде жити, і з заборонаю в’їзду в обидві столиці.

За необгрунтованим розпорядженням

Т. Шевченко. Портрет К. А. Шрейдерса. 10 січня 1858 р.

коменданта Ново-Петровського укріплення, де служив Шевченко до звільнення у відставку, було видано цьому рядовому білет, в якому не відзначено заборону проживання в столицях, внаслідок чого Шевченко і відправився в С.-Петербург”⁹.

Отже, після одержання офіційного документа, вкрай неприємного для Шевченка, його друзі вдруге порадили недавньому засланцеві залишитися в Нижньому Новгороді, прикриваючись уявною хворобою. Тим більше, що ще тиждень тому, 17 жовтня 1857 р., старший поліцейстер Нижнього Новгорода П. В. Лаппо-Старженецький (“Лапа”, як називав його Шевченко в Щоденнику) надіслав офіційного листа коменданту Новопетровського укріплення І. О. Ускову:

“...Маю честь... повідомити, що він (Шевченко — В. М.) прибув до Нижнього Новгорода 20 вересня в розладнаному стані здоров’я та був мною оглянутий разом із міським лікарем, і після цього виявилось, що він нездатен їхати в зворотну дорогу, аж до повного одужання. Акт медичного огляду мною представлено панові нижньоновгородському губернатору”¹⁰.

Цей огляд Тарас Григорович описав у Щоденнику 1 жовтня 1857 р., назвавши і згаданого поліцейстером нижньоновгородського лікаря — Гартвіга О. А.: *“Гартвіг, спасибі йому, без найменшої формальності визнав мене хворим якоюсь тривалою хворобою, а люб’язний п. Лапа засвідчив справжність цієї уявної хвороби...”* Вже того ж дня Тарас Григорович оптимістично занотував у Щоденнику, що, дякуючи їм обом, він вважає своє *“повернення в Оренбург сумнівним”*.

Таким чином, Шевченкові приятелі врятували його від офіційного повернення в Оренбург, а значить, від нових поневірянь. У Щоденнику поет записав: *“Якби не ці добрі люди, мені б довелося тепер сидіти за ґратами і дождатися указу про відставку або просто кинутися в обійми красуні Волги. Останнє, здається, було б легше”*.

Втім, зауважу, що, незважаючи на серйозність ситуації, про *“останнє”* не могло бути й мови. Це все-таки написано для красного слівця. Навіть за найтяжчих обставин життя, передусім на засланні, думка про самогубство у Шевченка не виникала. Такий характер!

...а тем временем писать графу Ф. П. Толстому...

Як правило, за радянських часів цей Шевченків запис не коментували. Втім, у 5-му томі Повного зібрання творів Тараса Шевченка є коментар: “Лист до Ф. П. Толстого був написаний лише 13 листопада 1857 р.”. Такий висновок зроблено на підставі поетового листа до А. І. Толстої від 12 листопада, в якому Шевченко двічі обіцяв:

“Завтра же пишу графу Федору Петровичу письмо”; *“Завтра пишу графу Федору Петровичу”*. Крім того, 13 листопада поет зафіксував у Щоденнику, що таки написав Ф. П. Толстому.

Саме це радила зробити А. І. Толстая в листі до Шевченка від 2 листопада 1857 р., який він одержав 11 листопада: “Пишіть графу, просіться в Академію. — Лист цей передадуть В[еликій] К[нягині] Марії Миколаївні... Ви отримаєте дозвіл жити в столиці для Божественного мистецтва”.

Лист, який Шевченко відіслав Ф. П. Толстому, не зберігся, але відома спеціальна довідка графа, надана великій княгині Марії Миколаївні з приводу клопотання про дозвіл Шевченкові жити в Петербурзі:

“Відбуваючи службу рядового, він, раніше відомий своїм чудовим талантом в живопису, відвик від найвищайнісінських прийомів свого мистецтва.

У даний час лише мистецтво може дати йому засоби матеріального життя і духовного оновлення, для чого необхідно йому жити в Петербурзі, щоб відвідувати класи Академії, займатись уроками живопису”¹¹.

Звертаючись зі своїм листом-клопотанням щодо Шевченка до міністра імператорського двору В. Ф. Адлеберга, президент Академії мистецтв велика княгиня Марія Миколаївна повторила ці аргументи і сприяла наданню Тарасу Шевченку дозволу жити в Петербурзі.

...жительства в Петербурге хотя на два года.

Цей запис особливо цікавий тим, що, побоюючись повної заборони в’їзду до Петербурга, Шевченко готовий був просити дозволу на дворічний термін перебування в місті, щоб опанувати мистецтво акватинти.

На щастя, врешті-решт йому було дозволено проживання в Петербурзі без обмежень у часі. Проте втрутилася поетова доля, яка відвела йому лише три роки життя...

¹ У цитованій статті Г. П. Дем’янова спеціально зазначалося, що “Тарас Григорович, висловлюючись іноді далеко не делікатно, вживав дуже влучні, не позбавлені гумору, хоч і нецензурні, епітети”. У “Спогадах про Тараса Шевченка”, виданих у Києві 1982 р., ця фраза вилучена, як і наведені грубі поетові слова. Певно, так оберегали його моральний образ. Як історик, я не користуюся фальсифікованими документами. Тому цитую за першоджерелом і “Спогадами про Тараса Шевченка”, виданими у 2010 р.

² Спогади про Тараса Шевченка. К.: Дніпро, 2010. С. 311.

³ Неизвестный живописный портрет Шепкина кисти Шевченко // Материалы VI международного семинара “Т. Г. Шевченко и мировая культура”. СПб.: 2007.

⁴ Тарас Шевченко. Документи та матеріали до біографії. К.: Вища школа, 1982. С. 279.

⁵ Там само. С. 282.

⁶ Центральний історичний архів Москви, ф. 16, оп. 47, спр. 130, арк. 15.

⁷ Докладніше про це див.: Кузнецова Э. В. Федор Петрович Толстой. 1783—1873. М., 1977; Записки графа Федора Петровича Толстого. М., 2001.

⁸ Марія Миколаївна Романова (1819—1876) — велика княгиня, донька російського імператора Миколи I, сестра Олександра II, президент Академії мистецтв у 1852—1876 рр. На прохання віце-президента Академії мистецтв графа Ф. П. Толстого клопотала у 1857 р. про звільнення Шевченка із заслання, а потім про дозвіл на проживання його в Петербурзі.

⁹ Центральний історичний архів Москви, ф. 16, оп. 47, спр. 130, арк. 4—5 зв.

¹⁰ Тарас Шевченко. Документи та матеріали до біографії. С. 289.

¹¹ Там само. С. 290.

Римськими слідами Гоголя

Ірина СТРЕБКОВА

Микола Васильович Гоголь дуже любив Італію, особливо Рим. Там він жив із 1837 до 1846 року, періодично навідуючись до Росії. Вічне місто відіграло величезну роль у світогляді митця. У цей період визрів його апостольський проект, адже Рим був найважливішим центром апостольських діянь та містом, звідки поширилося світом християнство. Саме в Римі він написав велику частину поеми “Мертві душі”, тут переробив фінал “Ревізора”. Цьому місту, яке він вважав “батьківщиною своєї душі”, присвячена його незавершена повість “Рим” — єдиний твір Гоголя, дія якого розгортається за кордоном.

Гоголь цінував гармонію. Тут він знаходить втілення свого ідеалу. “Закохуєшся в Рим дуже повільно, потроху — і вже на все життя”, — так він пояснював свою прихильність до цього міста.

Письменник вільно володів італійською мовою і навіть написав розмовник для мандрівників. Для своїх друзів, що приїздили сюди, митець був найкращим гідом. “Він хвалився перед нами Римом так, як ніби це його відкриття”, — згадувала Олександра Смирнова-Россет.

Мав багато знайомих в італійських літературно-мистецьких колах. Особливо високо цінував він сатиричні вірші Джузеппе Джоакіно Беллі, з яким познайомився в римському салоні Зінаїди Волконської. Там 1838 року літератор потоваришував з художником Олександром Івановим, який пізніше у своїй знаменитій картині “Явлення Христа народу” зобразив Гоголя постаттю, “найближчою до Христа”...

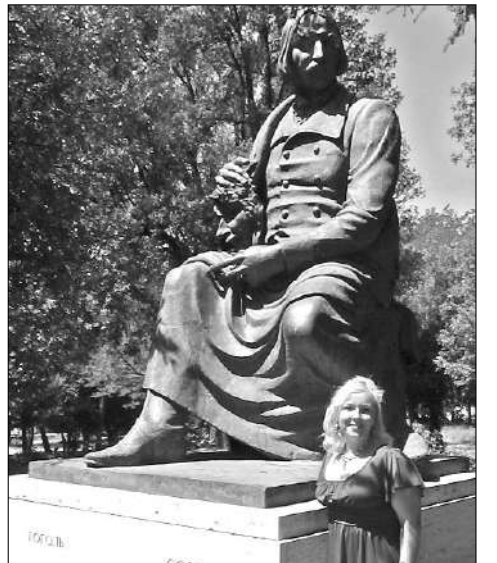
Про це я дізналася, коли готувала дисертацію “Проблеми порівняльного аналізу стилю Тодося Осьмачки і Миколи Гоголя: типологічний і індивідуальний вимір” під керівництвом відомого гоголезнавця в Україні, Росії та Італії професора Павла Михеда.

2002 року в Римі встановили пам’ятник Миколі Гоголю. Скульптура роботи Зураба Церетелі поповнила плеяду великих поетів у Римському “Саду Поетів” на Віллі Боргезе. Це колишня резиденція кардиналів, а зараз — публічний парк і улюблене місце відпочинку римлян. Гоголь задумливо поглядає з високого постаменту, тримаючи в руках власну усміхнену маску. Скульптура виготовлена з бронзи, заввишки 2 метри 90 см, а вага — понад 3 тонни.

А тепер увіть собі емоційний стан людини, яка багато знаючи про Гоголя, знаходила його римські сліди. На Віа Сістіна (Via Sistina), де колись митець писав свої “Мертві душі” та багато інших творів, відкрили Музей і культурний центр Гоголя. Він розташований у трикімнатній квартирі. Тут проводять поетичні, музичні та літературні вечори, художні виставки.

У Римі є ще багато інших адрес, за якими може пройтися справжній шанувальник гоголівського таланту й відчутти там невичерпний дух Гоголя. Адже “Рим — це не лише місто перебування, приємного проведення часу, але й місце глибоких творчих і особистих переживань Гоголя, дозрівання його сокровенної таємниці, не розгаданої й понині”, — стверджує доктор філологічних наук, професор Павло Михед.

Отож сміливо шукайте сліди Миколи Гоголя у світі й наповнюйте своє життя цікавим творчим змістом.

— *Уже шість років Ви головний режисер КХАТу. З чого починалася біографія цього театру?*

— Я зустрів дуже талановиту актрису і поетесу Катаріну Сінчілло. У проєкті “30 сонячних поезій”, який вона вела на Українському телебаченні, я брав участь як виконавець. Ми почали спілкуватись. Вона запросила мене взяти участь в її авторському вечорі в Українському культурному центрі на Печерську, з якого вишла вистава. Вирішили, що його потрібно повторити.

Шукали свою територію. Грали в Київському театрі “Актор”, Київській академічній майстерні театрального мистецтва “Сузір’я”. І творчі люди підказали, що нам варто створити свій театр. Тому що відчули в нас потужний потенціал, свій напрям, своє бачення, якого тоді не було в Києві. І ми вирішили виробляти власну позицію, щоб ставити вистави не лише за віршами К. Сінчілло, а й за класичною драматургією.

— *Та все ж перша вистава КХАТу — містична фєєрія “До” створена за поезією пані Катаріни.*

— “До” — філософсько-лірична сповідь жінки, яка пройшла дуже непростий шлях пошуків істини, пошуків любові, пошуків віри, сенсу свого життя і місця на Землі.

Раніше чоловічі ролі у цій виставі грали нині вже покійний Валентин Шестопахов, Дмитро Базай, інші виконавці. Вони вважали, що це поезія високого рівня, сповнена духовних прозрень і магнетичної енергетики, яка надирає, спонукає до позитивних змін. Коли К. Сінчілло видала свою поетичну збірку, то авторитетні колеги по перу високо оцінили її творчість.

— *Розкажіть про постановку п’єси Лесі Українки “Йоганна”?*

— Творчість Лесі Українки хвилюватиме ще не одне покоління, адже порушені нею теми досі актуальні. Це була людина високої культури, знала 16 іноземних мов, могла опанувати будь-який пласт світової культури.

— *Ви граєте у цій виставі Хусу. Як ставитесь до свого персонажа?*

— Якщо я граю неоднозначні ролі, то завжди повинен бути адвокатом цієї людини. Намагаюся зрозуміти, чому вона стала на хибний шлях.

Для мене Хуса трагічна натура. Події вистави відбуваються у Галілеї, в той час, коли там жив і проповідував Христос. Дружина Хуси Йоганна пішла за Христом, а сам він служить римській владі, хоча народився на цій землі. Зі згоди римлян управляє своїм краєм. Хусі дуже важко, рідна мати його проклинає. Він намагається зрозуміти, що може дати рідному народові. У мого персонажа дуже складна, неоднозначна позиція.

— *П’єсу “Єврейський годинник” написали сучасні автори. Чому театр, який має в назві слово “класичний”, звернувся до сучасної драматургії?*

— Театр не може бути таким актуальним, як газета. Але він повинен перекидати місток у сьогодення, щоб глядач мав змогу впізнати себе, щось відкрити в собі. У виставі “Єврейський годинник” теж порушуються біблейські питання.

Чому “Єврейський годинник”? Бо парадокс часу. Що трапиться з людиною, якщо її свідомість повернути назад? Чи підні-

Віктор КОШЕЛЬ: «Я за спільну творчість залу і сцени»

ме вона себе на вищий моральний шабел, чи залишиться у тому ж “болоті”, що довело її до такого стану?

Якщо ми беремо до постановки сучасного автора, то обираємо з його твору класичні формули й вічні ідеї, щоб давати на них відповіді з точки зору сучасного розуміння.

— *У виставі “Морг № 5” за п’єсою сучасного українського драматурга Неди Нежданой у Вас невелика, але цікава роль Кота. Розкажіть про цю роботу.*

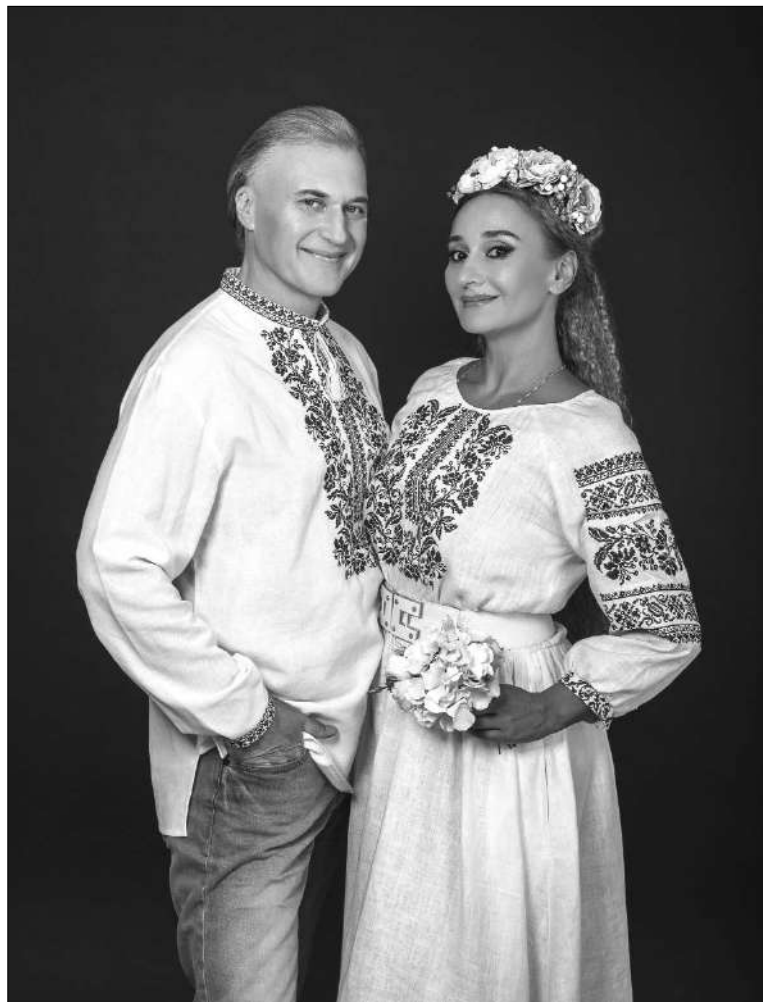
— Мій персонаж — примара, містична істота. Вона впливає своєю поведінкою на хід думок інших персонажів. Це кіт, який бере активну участь у всьому, що відбувається. У нього є свій астральний світ, він також живе на цій території. У цій п’єсі Неди Нежданой немає такого персонажа. Але ми запозичили його з іншої п’єси авторки. Тому він органічно вписався в цей драматургічний матеріал.

— *У репертуарі КХАТу представлені шедеври світової драматургії “Гамлет” Вільяма Шекспіра, “Чайка” Антона Чехова, “Собака на сні” Лопе де Вега, “Безіменна зірка” Міхая Себастьяна. Що об’єднує ці постановки?*

— Для нас важливо, коли мислення героїв позитивно впливає на мислення залу. Як діє думка героя, чи змушує вона глядачів співпереживати, чи готові вони піти за цією думкою. І коли зала долучається до переживання героя, ми відчуваємо цю підтримку. Разом із глядачем переживаємо конфліктні ситуації, долаємо перепони, перемагаємо себе, змінюємося, і це нас лікує. Якщо така співпраця вдалася, то після спектаклю до нас підходять люди, від яких чуємо ширі слова подяки. Відчуваємо, що зробили щось велике і потрібне, пробуджуємо в людях світлі почуття, а значить, створюємо справжнє мистецтво.

— *Яке місце у репертуарі Вашого театру належить Вечорам Романсу?*

— Звичайний концерт складається з творів, що є в репертуарі співаків у певний час. У нас інший підхід. Кожен Вечір Романсу має свою драматургію. Художній

керівник КХАТу Катаріна Сінчілло щоразу складає з романсів і своїх віршів своєрідну виставу. Ми навіть створили власний КХАТівський жанр. Наші актори налаштовані на пошук репертуару для нових програм.

— *Ваша нова вистава “Ніч з графом Каліостро” створена за мотивами твору Олексія Толстого. Чому Ви вирішили українізувати сюжет і перенести події з російської глибини до Полтавщини?*

— Події відбувається у XVIII столітті. Щоб актуалізувати сюжет, ми вирішили наблизити його до нашого часу. Так робить багато авторів. Цей прийом полегшує глядачеві сприйняття того, що відбувається на сцені.

Чому ми обрали саме Полтавську губернію? Дуже ймовірно, що ці події могли відбутися саме тут. Нас, українців, завжди цікавив феномен ворожіння. Тому у виставі магія графа Калі-

Віктор Кошель — заслужений артист України. Закінчив Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого. Працював у Запорізькому обласному театрі юного глядача (нині Запорізький академічний театр молоді). З 1995 року — актор Національного академічного театру російської драми ім. Лесі Українки. Паралельно з 2011 року — головний режисер Класичного Художнього Альтернативного Театру. Нещодавно митець відзначив своє шістдесятиліття.

Сьогодні Віктор Олександрович — гість “СП”.

Дуже вдячний режисеру-постановнику Михайлу Резніковичу. Він мені допоміг у роботі зі створення цього образу, під час репетицій дозволяв робити досить сміливі речі, а тепер так яскраво існуюти в цій виставі.

Коли я став працювати у театрі Лесі Українки, то в мене була мета віддати борги своїм викладачам, адже всі вони з цього театру. Це Микола Рушковський, Микола Соколов, Олександр Парра, Михайло Резнікович. Ці люди колись взяли мене у мистецтво, навчили і дали можливість реалізуватися.

— *Коли відкрили в собі художника?*

— У мене малював тато. Трохи олівцем, трохи олійними фарбами. Я любив спостерігати за цим процесом. У нього було обмаль вільного часу. А малював здебільшого під час відпусток. Проте тоді ще не думав, що колись і я цим займатимусь.

У мене був сусід — художник Володимир Сінчук. Ще в дитинстві він часто брав мене на етюди. Я бачив, як він малює. Володимир розповідав мені про Леонардо да Вінчі, інших видатних митців. Поступово інтерес до малювання передався і мені.

Коли я показав свої роботи професійним художникам і запитав у них, чи потрібно мені вчитися, вони відповіли, що ні в якому разі не треба цього робити, бо тоді я малюватиму як усі — правильно. А краще малювати самотньо. Не страшно, що ці роботи будуть дещо примітивними, наївними, схожими на дитячий стиль. Але вони залишатимуться ширими.

Отож у мене так і залишився напівдитячий стиль. Я відтворюю на полотні якісь емоції. Це для мене невеличка сцена, на яку я виводжу своїх персонажів. Малювання дуже допомагає в акторській роботі.

— *Також займається викладацької діяльністю?*

— Викладаю в Дитячій академії мистецтв на Оболоні, веду курс бакалаврату. Це єдиний навчальний заклад в Європі, де професійні фахові знання дитина отримує з 6 років.

Зараз це непроста справа. Коли ми йшли служити в театр, то це був дуже престижний фах. А сьогодні живемо у прагматичні часи. Всі хочуть швидких грошей, а в акторській професії так не буває. Ти посадив зерно, потрібно його вчасно полити, вберегти від бур’янів. І щоб паросток пішов угору, потрібен час.

Викладацька діяльність вимагає надзвичайного терпіння. Я дуже вдячний своєму педагогу Миколі Рушковському, який благословив мене на цю діяльність і сказав, що головне — це не відбити в дитини бажання займатися театром.

— *Є ролі, які мрієте зіграти?*

— Таких ролей багато, і я їх зіграю, якщо Бог дасть здоров’я, натхнення. Для мене велика честь грати для нашого українського глядача. А театр — це двері у світ, де можна відкрити для себе багато нового і незвіданого. Треба тільки уважніше ставитися до всього, що тут зустрінеш: до вистав, до акторів, до авторів, які воскресають на сцені і ніколи не забувати про це.

Спілкувався
Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото Юрія ГОНЧАРЕНКА

В університеті відбулася Міжнародна конференція «XVIII Сковородинівські читання», приурочена до 295-річчя Григорія Савовича Сковороди

Ольга НАУМЕНКО

У Переяслав-Хмельницькому університеті ім. Г. Сковороди відбулася чергова Міжнародна конференція “XVIII Сковородинівські читання”, приурочена до 295-річчя з дня народження Григорія Савовича. Спів організатори дійства — Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ, Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАНУ, ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, Національний історико-етнографічний заповідник “Переслав”, Центр Сковородинознавства, кафедра української і зарубіжної літератури та методики навчання імені Михайла Максимовича нашого університету.

У конференції взяли участь науковці, письменники, музейники, музиканти, поці-

новувачі творчої спадщини Г. С. Сковороди. Зарубіжне Сковородинознавство представили дослідники творчості Григорія Сковороди з Польщі — Ірина Бетко, Міхал-Тадеуш Гандзель, Валентина Соболев, Ігор Набитович, із Німеччини — Дарина Блохин, Марта Оберраух-Мельничук, Петро Приступов та зі США — Лідія Корсун.

Розпочав конференцію музичним привітанням лауреат Міжнародної премії імені Григорія Сковороди, автор пісень і музичних моновистав за творами Григорія Сковороди Петро Приступов з Ерфурта, виконав пісні на слова Григорія Сковороди. Вітальні слова прозвучали від ректора вишу Валерія Хомича, декана філологічного факультету Оксани Свириденко, доктора педагогічних наук, професора Ганни Токмань.

Головний модератор конференції Микола Корпанюк акцентував на тому, що за останнє 20-річчя українські вчені й митці досить активно досліджують доробок великого українського любомудра, всіляко осмислюючи його постать і життєвий шлях; зазначив, що надзвичайно приємним є те, що в цьогорічних читаннях вперше взяли участь студенти історичного факультету вишу — Олег Щербина та Максим Левченко, а доповідь першого ввійшла до збірника матеріалів конференції “Переславські Сковородинівські студії. Випуск IV”.

Найвищою відзнакою університету — медаллю Григорія Сковороди — нагородили гостей конференції, які постійно співпрацюють із нашим ВНЗ й долучаються до добродійнос-

ті: Василя Григоренка, керівника АФ “Альта”; Олександра Пироговського, керівника Переяслав-Хмельницького ЗАТ “Молпродукт”; Віктора Шеремету, голову фермерського господарства “Геркулес”; Миколу Сулиму, доктора філологічних наук, професора, члена-кореспондента НАНУ; Міхала-Тадеуша Гандзеля, доктора християнської філософії, викладача історії філософії та метафізики у Вищій Духовній Семінарії Ордену Паулінів Папського Університету імені Івана Павла II у Кракові; Петра Приступова, лауреата Міжнародної премії імені Григорія Сковороди та сувенірною медаллю до 30-річчя Переяслав-Хмельницького ВНЗ Олександра Ярему, директора підприємства “Земля Переяславщини”. Грамотами відзначено Лідію Гнатюк, доктора

філологічних наук, професора кафедри прикладної лінгвістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка; Світлану Шевчук, доктора філологічних наук, декана Ізмаїльського гуманітарного університету.

Після нагородження заслухали доповіді учасників пленарного засідання.

У другій половині дня розпочали роботу секції: філологічної, філософської та педагогічної, в яких аналізувалися життєвий і творчий шлях Григорія Сковороди та його предтечі — видатного вченого-філолога, публіциста, письменника Мелетія Смотрицького (1577—1633), котрий зробив непроминальний внесок своєю творчістю у вітчизняну, слов'янську, європейську науку, культуру, релігію.

Усі охочі переглянули виставку книг “Народ мій б'є поклін Сковороді”, яку підготували бібліотекарі вишу.

Пізніше учасники конференції продовжили плідну роботу на батьківщині філософа — в містечку Чорнухах на Полтавщині, де взяли участь в урочистих заходах традиційного обласного тематичного свята “Благословенні ви, сліди мандрівника Сковороди”, переглянули арт-виставку студентів і викладачів педагогічного факультету Переяслав-Хмельницького вишу, відвідали літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди.

Конференція відбулася на високому науковому та організаційному рівні.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

До 110-річчя вінчання Лесі Українки і Климента Квітки (у церкві на Деміївці) 28 вересня в Музеї Лесі Українки відбувся вечір, присвячений К. Квітці. Климента Квітку більшість знає лише як чоловіка Лесі Українки, нехтуючи його особливим місцем в українській культурі. Лише зараз його унікальна робота дістала належне визнання, і він названий серед етномузикологів світового рівня. 110-річчя вінчання поетеси з Климентом

Климент Квітка. Хто він?

“<...> я не завжди тямлю, “за що і через що я кого люблю” <...> Не знаю і, скажу правду, знати не домагаюсь. Люблю і вже. Любов абсолютної справедливості не знає, але в тім її вища справедливість. В світі стільки несправедливо-прикрого, що якби не було несправедливо-лагідного, то зовсім не варто було б жити. Не від нас залежить поправити більшу половину всесвітньої несправедливості безпосередньо, будем же поправляти її іншою несправедливістю — любов'ю!”

(Леся Українка з листа до сестри Ольги (листопад 1902 р.)

дився Климент Васильович Квітка — майбутній юрист, учений, видатний представник вітчизняної етномузикології, професор Московської консерваторії і засновник Кабінету народної музики, тепер Науковий центр народної музики імені К. В. Квітки, однодумець і коханий чоловік Лесі Українки.

На вечорі “Климент Квітка. Хто він?” у музеї Лесі Українки виступили ст. науковий співробітник музею Лесі Українки Любов Коштелянчук; зав. Деміївської бібліотеки Галина Козлова; зав. Музею Лесі Українки Ірина Щукіна. У відеофрагментах присутні побачили такі раритетні книги, як збірник “Народні мелодії з голосу Лесі Українки” з коментарями і нотами К. Квітки, записаними ним словами з уст Лесі Українки, виданий у Києві 1917 року та репринтне його повторення у Луцьку 2006 року, етнографічний збірник пісень, зібраних К. Квіткою, “Українські Народні Мелодії” (видавництво “Слово”, Київ, 1922 р.), багатотомне видання “Українські народні мелодії” (Нью-Йорк,

Українська Вільна Академія Наук у США, 1964 рік) великою мірою представлене записами К. Квітки, двотомник “К. В. Квітка. Вибрані статті”, виданий 1985 року у видавництві “Музична Україна”, який знайомить з матеріалами, присвяченими народним думам, русальним, купальським, жниварським пісням, науковим записам дослідника. Із рідкісного в Україні збірника матеріалів “Климент Васильович Квітка і актуальні проблеми етномузикології”, виданого у науково-видавничому центрі “Московская консерваторія” 2009 року, дізнаємося про діяльність К. Квітки в Москов-

ській консерваторії, перелік напрямів його наукових захоплень, про які робиться висновок: “Як видно з переліку тем, Климент Квітка послідовно проводив свою лінію, спрямовану на широку освіту майбутніх музикознавців-фольклористів”. Не оминув Великий терор і Климента Квітку. Був заарештований та перебував у таборах Казахстану. І лише досконале знання багатьох європейських мов врятувало йому життя: підготувавши доньку начальника табору з англійської мови до вступу в престиж-

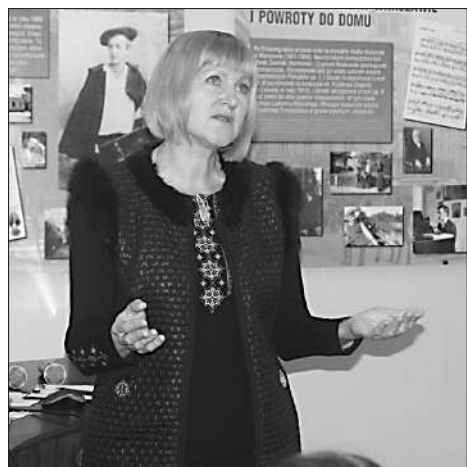

Відеопрезентація раритетних видань Климента Квітки

ний виш Москви, був достроково звільнений та повернувся до роботи в Московську консерваторію, де став професором і засновником Кабінету народної музики, світового рівня етномузикологом.

У програмі вечора відбулася презентація листів Климента Квітки до Олени Пчілки, які підготувала до друку кандидат філологічних наук Тетяна Третяченко (опубліковані у журналі “Слово і Час”, № 2 за 2017 р.). Присутні читали зворушливі рядки цих листів, аби краще зрозуміти їхнього автора й особливості тієї історичної доби.

Виступив фольклорний ансамбль вокально-хорової студії при Національному заслуженому академічному народному хорі України імені Г. Верьовки (керівник Анна Лук'янова). У його чудовому виконанні прозвучали українські народні пісні, збиранню і вивченню яких Климент Квітка присвятив своє життя і талант.

Виступає з доповіддю завідувачка Музею Лесі Українки Ірина Щукіна

Квіткою стало гарною нагодою для Музею та його наукових співробітників розповісти про їхні взаємини, про невидимі зв'язки, що поєднали долі двох унікальних українців, про їхню творчу співпрацю, про особистість чоловіка Лесі Українки, донині невідому широкому загалу.

4 лютого 1880 року, 137 років тому, на Сумщині, у родині нащадків українських козаків, наро-

Співає фольклорний ансамбль вокально-хорової студії при Національному заслуженому академічному народному хорі України імені Г. Верьовки, керівник — Анна Лук'янова

Успішна прем'єра у Києві моноспектаклю про Квітку Цісік

Моноспектакль “Я — Квітка...”

Ніна ГОЛОВЧЕНКО

Про Квітку Цісік

Квітка Цісік — американська співачка українського походження, популярна виконавиця рекламних джинглів, оперна і блюзова співачка, виконавиця українських народних і популярних пісень. Пісня “Ти осяєш моє життя” (*You Light Up My Life*), яку вона виконала для однойменного фільму, отримала 1978 року “Золотий глобус” у категорії “Найкраща пісня до фільму”, а також номінувалася на нагороду “Греммі” в категорії “Пісня року”.

Народилася Квітка в США в родині післявоєнних емігрантів із Західної України (Коломий) Іванни та Володимира Цісіків. Отримала ґрунтовну музичну освіту. Батьки прищепили донькам любов до України і тугу за нею.

Саме тому українська народна і популярна пісня стали особливою сторінкою у творчій біографії Квітки Цісік, яка мала рідкісне колоратурне сопрано. За оцінками музикознавців, голос Квітки мав неймовірний вокальний тембр, у якому виділявся особливий, дзвінкий обертон, притаманний лише сопрановій колоратурі; рідкісний вокальний тембр Цісік містив у собі очевидні скрипкові тони. До того ж Квітка вміла співати так званим “білим голосом” — своєрідною манерою жіночого фольклорного співу, яку можна почути в карпатських селах.

До драматичного світовідчуття родини, яка жила далеко від батьківщини, додалася особиста трагедія Квітки Цісік — захворювання на рак. Після довготри-

8 жовтня 2017 року в рамках XIV Міжнародного театрального фестивалю жіночих монодрам “Марія”, присвяченого Народній артистці України Марії Заньковецькій, відбувся прем'єрний показ моноспектаклю “Я — Квітка...” за музичною п'єсою-монологом “Квітка Цісік. Туга за Україною” Тетяни Череп-Пероганич.

Перша у світі монодрама — музична притча на 1 дію про Квітку Цісік — була представлена на Камерній сцені ім. Сергія Данченка Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка в Києві.

валої і виснажливої боротьби з тяжкою хворобою, 1998 року, за 5 днів до 45-річчя Квітка Цісік відійшла у ліпші світи.

Останньою піснею, записаною Квіткою, були “Журавлі” (“Чуєш, брате мій”) на слова Богдана Лепкого, музика Левка Лепкого. Ця пісня стала своєрідним символом трагічної долі самої співачки.

Творчість Квітки Цісік набирає популярності у світі завдяки зусиллям її чоловіка Едварда Раковича і сина Едварда-Володимира Раковича, а також громадських організацій української діаспори та України.

Так, 2007 року піаніст і продюсер Алекс Гутмахер, колишній одесит, емігрант з України, започаткував українсько-американський проект “Незабутня Квітка”, присвячений життю і творчості Квітки Цісік. Популяризує пісенну творчість Квітки Цісік у світі та в Україні, Алекс Гутмахер здійснює ще одну гуманну місію: він збирає кошти на придбання мамografічного обладнання для українських лікарень. Адже і Квітка, і її мама, і її сестра Марія померли через рак молочно-

ї залози. Алекс познайомився з Квіткою в онкологічній лікарні, де теж проходив лікування, за два роки до її смерті.

Саме Алекс Гутмахер став арт-консультантом першого моноспектаклю про Квітку Цісік “Я — Квітка”.

“Я — Квітка...”

Режисер-постановник монодрами “Я — Квітка...” став Валерій Неведров, народний артист України. Виконавицею головної ролі — Вікторія Васалатій, артистка театру імені Івана Франка, лауреат театральної премії “Золота пектораль”, лауреат міжнародних конкурсів вокалістів. Роль Едді зіграв (протягом усього спектаклю наживо звучала гітара) рок-музикант Юрій Кондратюк.

Основою тексту моновистави стала музична п'єса-монолог “Квітка Цісік. Туга за Україною” Тетяни Череп-Пероганич, сучасної української поетеси, лауреатки українських і міжнародних літературних премій.

Спектакль побудовано фрагментарно. Драматичну історію сильної жінки та унікальної співачки змальовано через спектр її таланту, через тугу за Україною і через трагедію невиліковної хвороби, котра поглиблює світовідчуття Квітки.

Сценографія багатовимірна: голографічне відео створює тло (наприклад, українські пейзажі); підсилює образ співачки символічними зображеннями білого коня чи білого журавля, котрі біжать, летять, але у момент передчуття трагічного фіналу зупиняються; стає партнером головної героїні у танці з фехтуванням як асоціативний образ під час фрагменту вистави про боротьбу з онкологічним захворюванням; у відеоряді домінує білий колір, що є своєрідним відчуттям душі співачки.

Виконавиця головної ролі костюм змінює двічі: спершу це демократичне американське дівча у джинсах; згодом, через уви-

разнення туги за Україною та туги за життям, що відходить, головна героїня виходить до глядачів у пишному вінку та вишиванці. Голографічне тло з червоних квітів на білому тлі увиразнює мотив любові до життя, до України, до співу. Журлива пісня “Журавлі”, в яку актриса Вікторія Васалатій вкладає неймовірну енергетику, звучить як реквієм за Квіткою Цісік. Саме цей музичний акцент монодрами став її емоційною вершиною.

Музична тема вистави, розкрита через пісні Квітки Цісік у виконанні Вікторії Васалатій (звучали пісні “Рідна мати моя”, “Черемшина”, “Колискова”, “Журавлі” та ін.), через віртуозну гру Юрія Кондратюка і мелодії, дібрані у запису, звучала унісон темі трагічного світовідчуття світлого таланту Квітки Цісік.

Окрім актуальності теми спектаклю — повернення в культурний простір та історію України імен її талановитих дітей в еміграції, до досягнень цієї вистави треба віднести інноваційну сценографію, музичне оформлення (до слова: мовчазний Едді з гітарою постійно перебував на сцені — як образ-символ того чоловіка, котрий і розумів, і постійно підтримував Квітку), а також вибір актриси, яка співає.

Однак є певні речі, на яких зважаю.

По-перше, для непосвячених у тему, хто така Квітка Цісік, варто, можливо, підсилити пізнавальний елемент вистави. Можливо, зробити певну інтродукцію (слайд-шоу з 2-3 текстовими файлами, +фото Квітки Цісік, +ГОЛОС Квітки Цісік). А тоді дати фото Вікторії Васалатій і... розпочинати спектакль.

По-друге, очевидно, що Валерій Неведров відчув органічну спорідненість актриси і жінки Вікторії Васалатій та актриси і жінки Квітки Цісік. Але до глядача ця органіка не дійшла повною мірою, над цим ще треба працювати. Квітка Цісік була не

тільки талановитою сильною жінкою, вона була також і ніжною та м'якою. І в манері співу, і в житті.

Власне, у цьому спектаклі зійшлося три сильні жінки-мисткині: Квітка Цісік, Вікторія Васалатій і Тетяна Череп-Пероганич. Довершити цю гармонію — завдання режисера, який зібрав цих жінок у творчому проєкті.

Своїми враженнями від вистави поділилися: Тетяна Череп-Пероганич:

— Я безмірно вдячна режисеру, який мене знайшов, актрисі, яка мене відчула через п'єсу, Квітці, яка одного разу прийшла в моє життя через свої пісні. А також людям, усім-усім, які, попри високі посади і звання, сиділи в нових сукнях і костюмах на сходах до кінця спектаклю, бо був аншлаґ, і місце для всіх забракло. Безмежно вдячна чоловіку, який завжди поруч. Такої казки ще не було в моєму житті!

Тетяна Кришталовська:

— Враження від переглянутої вистави неоднозначні.

З одного боку, глибоко зворушило проникливе й самобутнє виконання українських народних і популярних пісень з репертуару Квітки Цісік, з яких струментує любов до рідного краю та непогамовна туга за ним, що досягла кульмінації в пісні “Чуєш, брате мій” й органічно увиразнилася образом журавки, яка летить над коломийською землею. Цей епізод, а також молитва Квітки до Бога, задушевне, надзвичайно щире звертання до нього — найсильніші моменти вистави.

З іншого боку, мені не вистачило сюжетної строгості. На мою думку, події з життя Квітки показано дещо пунктирно, фрагментарно, у довільній мозаїчності, так, що глядач сам мав здогадуватися, про який життєвий період співачки ідеться, і подумки відтворювати хронологію, вибудовувати логічний ланцюжок. Тож вистава розрахована насамперед на людей, обізнаних із біографією і творчістю Квітки Цісік, — підготовлених глядачів. Можливо, такі вимоги музичної притчі як жанру, що передбачає стислу текстову розповідь і панування музики, але хотілося саме балансу, рівноваги. До того ж текст п'єси, завдяки своїй поетичній образності, легкості звучання, ритмомелодії, заслуговує на повноцінну увагу.

Едуард ОВЧАРЕНКО

“Організовуючи цей фест, ми прагнемо культурного й ідейного об'єднання якомога більшої кількості киян різних вікових категорій навколо одного з найцікавіших театрів столиці. Також сподіваємося створити справжнє свято для мешканців і гостей міста й залучити їх до освітніх, культурних, мистецьких заходів, передбачених програмою проєкту. І-й Київський міжнародний фестиваль ляльок “Puppet UP!” — свято сімейне, столичне, всеукраїнське та міжнародне!

Найголовніше завдання — бажання дати якомога більше емоцій, драйву, щоб, побачивши цю назву, глядачам неодмінно захотілося відвідати фестиваль, стати його частиною. А гасло “Puppet UP!” у перекладі українською означає “Вперед за лялькою”, — розповіла напередодні фестивалю директор-художній керівник Київського академічного театру ляльок Ірина Чернікова.

Відкриття фестивалю відбулося на Конфрактовій площі столиці, а

«Вперед за лялькою»

Завершився І-й Київський міжнародний фестиваль театрів ляльок “Puppet UP!”, присвячений святкуванню 90-річчя Київського академічного театру ляльок.

завершилося феєричним шоу для всієї родини “Легенда про Київ”. У величезних фігурах ляльок представили засновників міста Києва, Щекана, Хорива та їхню сестру Либідь.

До участі у фестивалі зголосилися лялькарі з 18 країн зі своїми найкращими виставами для дітей і дорослих. І жоден із цих колективів ніколи раніше не презентував свої вистави на українській сцені. В афіші фестивалю були представлені: спектакль канадських лялькарів із театру “Тінь блазня” — “Іван Царевич і Сірий Вовк”; постановка “Яблунова долина” Французької незалежної театральної компанії “Колапс”, а гості з Ірану показали виставу “Дама з собачкою” Антона Чехова.

Визначаючись із програмою, організатори фестивалю відбира-

ли багато вистав, що не містять тексту. Це, зокрема “Блакитний шарф” — постановка з Аргентини, “Незвичайна подорож” із Німеччини, а також лялькові спектаклі з Білорусі, Грузії та інших країн.

А столичний театр ляльок представив на фестивалі спектакль для дорослих “Як загинув Гуска” за п'єсою Миколи Куліша. Події відбуваються 1917 року під час революції, у час “чортівського туману”, що поглинає все довкола. Змінюється влада, руйнуються традиції, а з ними і життя українців. Як бути, коли все, у що вірив, гине на очах? Де віднайти “блаженний острів” та сховатися? Як знову навчитися спокійно дихати і не боятися? Як не загинути?

Незвичайне у цій постановці все: неочікуване поєднання живого

виконавця та ляльки, галерея акторських робіт, а головне — команда постановників. Театр уже вдруге запросив до співпраці провідних лялькарів сучасного українського театру: головного режисера та головного художника Харківського академічного театру ляльок ім. В. А. Афанасьєва Оксану Дмитрієву та Наталю Денисову.

Професійне журі визначило переможців фестивалю.

Гран-прі (вистава для дітей) — “Дев'ята овечка”. Хорватія, м. Осі-

ек, Дитячий театр імені Бранка Михайлевича.

Гран-прі (вистава для дорослих) — “Уявний хворий”. Харківський академічний театр ляльок ім. В. А. Афанасьєва.

Кращі акторські роботи:

Євген Огородній (роль Гуски у виставі “Як загинув Гуска”, Київський академічний театр ляльок);

Tetiana Tumasians (“Уявний хворий”, вистава Харківського академічного театру ляльок ім. В. А. Афанасьєва);

Ivica Lucic (роль Дев'ятої овечки у виставі “Дев'ята овечка”. Хорватія, м. Осієк, Дитячий театр імені Бранок Михайлевича).

Краще музичне оформлення — вистава “Як загинув Гуска”. Київський академічний театр ляльок.

Краща режисерська робота — Оксана Дмитрієва (“Уявний хворий”, вистава Харківського академічного театру ляльок ім. В. А. Афанасьєва).

Краща сценографія — Наталя Денисова (“Уявний хворий”, вистава Харківського академічного театру ляльок ім. В. А. Афанасьєва).

Найвищі стандарти в усьому

У Київському національному академічному театрі оперети відбувся великий гала-концерт, присвячений відкриттю 83-го театрального сезону. Напередодні концерту керівництво театру провело зустріч із представниками ЗМІ.

“Новий сезон буде насичений, цікавий і надзвичайно активний. На початку сезону на малій сцені відбудеться прем’єра вистави “Театр у кишені, або Всі ролі зайняті” за Моцартом у постановці молодого режисера Максима Булгакова.

Далі на основній сцені велика прем’єра — “Ханума” Гії Канчелі. Її ставить грузинська команда. У лютому прем’єра поетичної

ня концертів “Штраус в опереті”, “Вечір мюзиклу”, “Симфонічний концерт”, “Кіноконцерт”. У цьому сезоні плануємо випустити прем’єрні концертні проекти.

Масштабні й насичені програми матимуть два великі міжнародні фестивалі, ініційовані нашим театром. У травні в Івано-Франківську відбудуватиметься “Carpathian space”, в рамках якого заплановано міжнародний фо-

Чернівців. На листопад запланована велика гастрольна поїздка до Івано-Франківська із програмою з трьох вистав: “Графиня Маріца”, “Сорочинський ярмарок”, “Труфальдіно із Бергамо” та концерту “Bravo operette”. Наші артисти братимуть участь у фестивалі в Тбілісі. Навесні відбудеться концертний проект у Литві, заплановані також поїздки на театральні фестивалі до Полтави і Херсона, гастролі до Польщі. А фінальний концерт наш театр представить на Троїцькій площі, — розповів директор-художній керівник театру, народний артист України Богдан Струтинський.

“Оперета — це міжнародне мистецтво, яке зрозуміле в усьому світі. Підтримуючи Київський національний академічний театр оперети, ми робимо велику справу, спрямовану на формування позитивного іміджу України. Ми маємо формувати нову культуру меценатства, підтримуючи мистецтво. Адже мистецтво має виступати головним провідником змін у нашому суспільстві. Бізнесмени і митці спільними зусиллями можуть змінити нашу країну”, — зазначив Геннадій Чижиков, президент Торгово-промислової палати України, голова наглядової ради Міжнародного фонду шанувальників оперети.

У першому відділі святкового концерту прозвучало чимало номерів, які вже давно полюбилися київській публіці — дует Кароліни і Пелікана з оперети І. Каль-

мана “Містер Ікс”; чардаш Маріци, “Ха-ца-ца” і “Канкан” з оперети І. Кальмана “Маріца”; увертюра з оперети Й. Штрауса “Лютяча миша”; “Брюнетки, блондинки” на муз. Р. Штольца і сл. Потьомкіна. Вперше виконали арію Жермона з опери Дж. Верді “Травіата” та арію Клеопатри з опери Ф. Генделя “Юлій Цезар у Єгипті”.

А другий відділ став справжнім відкриттям, адже прозвучало 9 прем’єр: “Милосердний Ісусе” з “Реквієму” Е.-Л. Уеббера, дует Люсі та Хайда “Небезпечні ігри” з мюзиклу Ф. Вайлдхорна “Джекіл і Хайд”, сцена з опери “Добро, що спричиняє зло” з рок-опери Ж.-П. Піло та О. Шультца “Моцарт”, “Пісенька Спортінг Лайфа” з мюзиклу Д. Гершвіна “Поргі і Бесс”, пісня “Свобода” на музику Аль Бано і слова Р. Пауер.

А вже через кілька днів після святкового концерту в театрі відбулася перша прем’єра нового сезону. Максим Булгаков у театрі у фойє поставив виставу “Театр у кишені, або Всі ролі зайняті” на

музику В.-А. Моцарта. Ця робота стала сміливим творчим експериментом театру.

Вистава “Театр у кишені, або Всі ролі зайняті” відкрила нову сторінку в творчій біографії молодих артистів Валентина Котенка (Колас), Дмитра Шарабуріна (Буфф, тарган), Кирила Басковського (Едлер, тарган), Олени Арбузової (мадам Герц, Бастьєнна), Яни Татарової (мадемуазель Зільберкланг, Бастьєнна), Анатолія Погребного (Фогельзанг, Бастьєн), Оксани Мірсон (мадемуазель Фогельзанг), змусила подивитися на цих виконавців з іншого боку. Їхні герої зображені вигадливо й несподівано, вони імпресивно торкаються актуальних питань впливу влади та грошей на почуття і вчинки людей.

А як зазначив режисер-постановник вистави Максим Булгаков: “Якщо відчувається фальш у словах, то шукати правди варто в діях!”

На фото: Сцени з вистави “Театр у кишені, або Всі ролі зайняті”

Свято з пензлем у руках

Роботи заслуженого художника України Анатолія Марчука зберігаються в музеях України, США, Канади, Німеччини, Китаю, Польщі та інших країн. Крім самобутнього таланту художник має прекрасні організаторські здібності. У своїй рідній Козирівці, що в Макарівському районі на Київщині, митець уже чверть століття проводить пленери, на яких побувало кілька сотень художників. Серед гостей були і творча молодь, і майстри пензля зі світовим ім’ям.

2003 року з ініціативи Анатолія Марчука в Макарові засновано картинну галерею, якій митець подарував 80 творів українських художників із власного зібрання. Сьогодні її фонди нараховують понад 200 картин, і представлена творчість майже ста художників. Окраса колекції — картини Анатолія Петровича, а також народних художників України Олени Кульчицької, Василя Лопати, Василя Перевальського, Андрія Чебікіна, Георгія Якутовича, Олександра Губарева, Миколи Компанія, Віталія Мітченка та багатьох інших майстрів. Постійно оновлюється експозиція, що має назву “Макарів та околиці”.

Вісім років тому Анатолій Марчук разом із Макарівським селищним головою Олександром Івашенком започаткували ще один Всеукраїнський пленер, який відбувається щороку на початку жовтня, коли відзначається день селища Макарів, а всі митці святкують День художника. Кращі з робіт, створених на пленері, художники дарують Макарівській картинній галереї. Всі ці

роки О. Івашенко, вже будучи приватним підприємцем, і дотепер надає організаційну та спонсорську допомогу в проведенні пленерів.

Цього року на день селища у Макарів уже традиційно з’їхалися художники з різних куточків України, аби з пензлем у руках відзначити своє професійне свято. Ми попросили їх поділитися враженнями від пленеру.

Федір Чорнобров, член НСХУ, м. Чернівці:

— Часто буваю на пленерах і в Україні, і за кордоном. Шойно повернувся з Качанівки, де проводив майстер-класи для молодих художників. З радістю відгукувся на запрошення Анатолія Марчука завітати до Макарова. З ним мене єднають майже тридцять років творчої дружби. За цей час ми багато чого навчилися один в одного.

Для України така галерея у районному центрі — унікальне явище. І створена вона завдяки Анатолію Марчуку. Для мене честь подарувати найкращі свої роботи, створені під час пленерів, Макарівській картинній галереї.

Федір Матейчук, член НСХУ, м. Івано-Франківськ:

— Тематика моєї творчості різна, а в останні роки створюю переважно пейзажі. Дуже приємне враження на мене справили Макарів. Такі творчі поїздки сприяють новим знайомствам, відкриваєш для себе багато нового і цікавого. Анатолій Марчук хороший організатор, вимогливий і справедливий керівник. Ми приїхали сюди працювати, впевнений, нам буде не соромно показати те, що створимо тут за два тижні.

Дмитро Кудрін, студент Національного транспортного університету, м. Київ:

— З Анатолієм Марчуком мене познайомив мій викладач, заслужений художник України Анатолій Буртовий. Уже вдруге приїхав на пленер до Макарова. Такі поїздки — це велика наука для молодих художників, можливість поспілкуватися з досвідченими майстрами.

На завершення організатор пленеру Анатолій Марчук зазначив: “Тільки завдяки патріотизму, любові до рідного краю можливі такі заходи. А в Олександрівці Івашенку мене вражає і приємно дивує те, що він вже, не обіймаючи посади Макарівського селищного голови, продовжує не

тільки морально підтримувати мистецькі заходи, а й фінансово допомагає”.

А днями в Макарівському районному будинку культури урочисто відкрили виставку заслуженого художника України Анатолія Марчука “Земля із небом гомонить”. Ця виставка з успіхом експонувалася в Києві, Чернівці, Каневі та Черкасах. Потім її шляхи проляжуть до Житомира, Львова, Полтави, Рівного, Одеси, Вінниці та інших міст України.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Марки і конверти нашої героїчної історії

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ

Олександр Канівець пройшов шлях від рядового міліціонера до працівника Міністерства внутрішніх справ. Нині звільнився за вислугою років. Батько колекціонера — художник із Черкащини, мати захоплюється вишиванням. Олександр Володимирович змалку займався спортом і збирав марки. Брав участь у різних всеукраїнських і міжнародних філателістичних виставках, відзначений наго-

родами. У його збірці є різні марки — козацької і спортивної тематики, з історії пошти і залізниці на теренах України. Значна частина збірки присвячена українській культурі та боротьбі за Незалежність України. Також колекціонер проводить поштові естафети. Перший такий захід під назвою “Україна — День Незалежності” він провів 2008 року. Тоді випустили державні художні марки, присвячені 24 областям, Автономній республіці Крим, Києву і Севасто-

полю. Їх показано на буклеті як символ територіальної цілісності України. Канівець відвідав усі області України, де погасив марки на місцевих поштамтах. Так була створена експозиція. Підсумком цієї подорожі стало підняття Державного Прапора України на Говерлі — найвищій гірській вершині в Україні. Наступною була естафета “70 років Карпатській Україні”, присвячена історії Закарпатського краю. Далі — “225 років місту Сімферополь” тощо.

Олександр Канівець підготував пересувну філателістичну виставку “Останнім шляхом Кобзаря”, з якою відвідав понад сімдесят населених пунктів від Петербурга до Канева, що цілком відповідає маршруту, яким везли тіло Тараса Шевченка на перепоховання. Поштовий похід-реквієм тривав із 8 до 22 травня 2011 року, до 150-річчя перепоховання Кобзаря. В кожному населеному пункті Олександр Канівець робив погашення на спеціально підготовлених конвертах із сумлінно дібраними тематичними зображеннями та марками. Була ще низка поштових естафет — “150 років Українській залізниці”, “Євро-2012” (така філателістична виставка експонується в Музеї спорту на НСК “Олімпійський”), “Черкащина — серце України”, “Волинь у боротьбі” (експозиція присвячена визвольній боротьбі за Незалежність України у Волинському краю, історії Антонівецької, Колківської і Олевської республік, Поліській Січі Тараса Бульби-Боровця).

2015 року, протягом 63 днів, провели через усі облас-

Олександр Канівець на презентації виставки в Ірпінському музеї

ті України, зокрема в зоні АТО (Сєверодонецьк і Слов'янськ) та окупованому Криму, Всеукраїнську поштову естафету “Україна — козацька держава”. Щоденно відправляли поштову кореспонденцію, також відвідували музеї і поклали квіти до пам'ятників козацької слави. Зібрані під час естафети матеріали ввійшли в експозицію “Україна — козацька держава”.

Колекціонер прекрасно розуміє значення історичних знань для розвитку суспільства. Він говорить: “За свою історію ми самі маємо боротися, ніхто нам не подарує нову національну свідомість. Поки ми самі не зрозуміємо, наскільки наша історія пов'язана із сучасністю та має безліч аналогій, ми по-справжньому не зможемо її сприйняти. Наприклад, для мене очевидно, що перші добровольчі батальйони, які стали на захист України під час окупації Донбасу — це історич-

на аналогія з УПА, яка, не маючи великого ресурсу, обрала шлях боротьби за Незалежність не завдяки, а всупереч. Не було б цих батальйонів і волонтерських рухів, хто знає, чи не їздили б у столиці російські танки”.

Також Олександр Канівець провів поштову естафету “70 років УПА”. Під час цього заходу зібрали марки і конверти із зображеннями, присвяченими героїчній боротьбі ОУН і УПА.

Цьогоріч ми відзначаємо 100-річчя Української революції і 75 років УПА. 14 жовтня — день УПА. Олександр Володимирович мандрує містами України з двома розділами своєї збірки — “Перші марки Української держави 1918—1923 років” і “75 років УПА”. Ця експозиція була представлена в Ірпені, Фастові і Білій Церкві на Київщині.

Тепер Олександр Канівець працює над проектами “Холоднороська республіка” та “Історія Гуцульщини”.

Частина експозиції “Перші марки Української держави”

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!

ПЕРЕДПЛАТА—2018

Нині триває передплата на 2018 рік
на періодичні видання за друкованим
Каталогом видань України «Преса поштою».

Наш поштовий індекс — 30617.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Регістраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Ярема ГОЯН,

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітнянської роботи

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК

Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор

279-39-55

Черговий редактор

Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosivity.org

http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Інтерекспресдрук”,
вул. Сім'ї Сосніних, 3.

Загальний наклад у жовтні — 15 200

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право

редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє

погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій

посилання на “Слово Просвіти”

обов'язкове.

Індекс газети

“Слово Просвіти” — 30617

